Universität Zürich[UZH]

**Institut per evaluaziun da la furmaziun,
institut associà da l'universitad da Turitg**

Eruida dal stadi d'emprender dal rom englais en il chantun Grischun: Cumpetenzas en englais a la fin da la 2. classa dal stgalim secundar I

Rapport final per mauns dal departament d'educaziun, cultura e protecziun da l'ambient dal chantun Grischun

Nicole Bayer & Urs Moser

Turitg, ils 15 da mars 2018

Adressa

Institut per evaluaziun da la furmaziun
Institut associà da l'universitad da Turitg
Wilfriedstrasse 15
8032 Turitg

Tel.: 043 268 39 60
Fax: 043 268 39 67
www.ibe.uzh.ch

Nicole.Bayer@ibe.uzh.ch, Urs.Moser@ibe.uzh.ch

Cuntegn

Resumaziun 4

1 Finamiras e dumondas 6

2 Emprender segundas linguas e linguas estras en il chantun Grischun 8

2.1 Context linguistic 8
2.2 Plan d'instrucziun 12

3 Basas teoreticas 15

3.1 Emprima e segunda lingua estra 15
3.2 Studis svizzers davart l'acquisiziun da linguas estras 18
3.3 Scolaras e scolars da lingua estra 21

4 Metoda 23

4.1 Instruments 23
4.2 Realisaziun 29
4.3 Emprova da controlla 30
4.4 Evaluaziun 33

5 Resultats 38

5.1 Cumpetenzas en englais a la fin da la 2. classa dal stgalim secundar I 38
5.2 Cumpetenzas en englais en cumparegliaziun cun las pretensiuns dal plan d'instrucziun 42
5.3 Cumpetenzas en englais da las scolaras e dals scolars cun finamiras d'emprender adattadas 45
5.4 L'impurtanza da la regiun linguistica 47
5.5 L'impurtanza da caracteristicas individualas 49
5.6 L'impurtanza da l'immersiun 50
5.7 L'impurtanza da l'instrucziun immersiva 51
5.8 L'impurtanza da la grondezza da la classa e da l'instrucziun da pliras classas 52

6 Facit 54

6.1 Resumaziun 54
6.2 Discussiun 56

7 Litteratura 58

Resumaziun

Finamira e proceder

L'eruida dal stadi d'emprender ha examinà tge cumpetenzas che las scolaras ed ils scolars han en englais a la fin da la 2. classa dal stgalim secundar I en il chantun Grischun. Integradas en vegnidas tut las scolaras ed ils scolars da las scolas realas e secundaras. Las cumpetenzas en englais èn vegnidas registradas per ils champs tadlar e chapir, chapientscha da texts, discurrer, scriver e grammatica.

La basa tematica per sviluppar il test e per giuditgar las cumpetenzas en englais han furmà il Plan d'instrucziun dal chantun Grischun e la Norma europeica communabla per las linguas (NEC). Per ch'ils resultats hajan pudì vegnir preschentads sa referind als nivels linguistics da la NEC ed a las finamiras dal plan d'instrucziun, è vegnida fatga – a maun da las incumbensas da test – in'uschenumnada determinaziun dals standards cun expertas ed experts e cun persunas d'instrucziun.

L'instrucziun d'englais cumenza en il chantun Grischun en tut las trais regiuns linguisticas en la 5. classa da la scola primara. Pervia da la plurilinguitad han las scolaras ed ils scolars gia fatg differentas experientschas linguisticas da quest temp. Saja quai, perquai ch'ellas ed els creschan si en vischnancas plurilinguas u perquai ch'ellas ed els frequentan ina scola primara bilingua u perquai ch'ellas ed els derivan da famiglias immigradas. L'impurtanza da la plurilinguitad per acquistar las cumpetenzas en englais è vegnida resguardada spezialmain en las evaluaziuns.

La fermezza dal studi qua avant maun per il chantun Grischun vegn senza dubi constituida da l'emprova da controlla voluminusa che correspunda quasi ad ina retschertga cumpletta. Pervia da quai pon ils resultats vegnir generalisads. Ina fermezza sa chatta er en il giudicament da las cumpetenzas sin basa da la Norma europeica communabla per las linguas. In zic main performants èn ils resultats en discurrer, perquai che las cumpetenzas n'èn betg vegnidas giuditgadas en moda cumplettamain independenta, mabain da las persunas d'instrucziun.

Resultats

Cumpetenzas en englais a la fin da la 2. classa dal stgalim secundar I
Suenter 4 onns instrucziun d'englais adempleschan tranter 65 ed 84 pertschient da las scolaras e dals scolars las cumpetenzas prescrittas en il plan d'instrucziun fin la fin da la 2. classa dal stgalim secundar I. En tadlar e chapir cuntanschan 69 pertschient almain cumpetenzas dal nivel A2, en chapientscha da texts 65 pertschient, en discurrer 85 pertschient ed en scriver 84 pertschient. Bain na cuntanschan betg tut las scolaras ed ils scolars las directivas dal plan d'instrucziun en englais. Ma i dat er ina part da las scolaras e dals scolars che disponan en tut ils quatter champs almain da cumpetenzas dal nivel B1 e che surpassan pia las directivas dal plan d'instrucziun. Questa quota importa 28 pertschient en tadlar e chapir, 29 pertschient en chapientscha da texts, 33 pertschient en scriver e 23 pertschient en discurrer.

Tranter las scolaras ed ils scolars dals dus tips da scola sa mussan cleras differenzas. En la scola secundara disponan en tadlar e chapir 84 pertschient almain da cumpetenzas dal nivel A2, en chapientscha da texts 82 pertschient, en discurrer

93 pertschient ed en scriver 94 pertschient. En la scola reala èn las quotas da las scolaras e dals scolars sin il nivel A2 pli pitschnas: 38 pertschient en tadlar e chapir, 30 pertschient en chapientscha da texts, 69 pertschient en discurrer e 62 pertschient en scriver.

La maioritad da las scolaras e dals scolars che han in basegn spezial da promoziun (Pin-c) arriva en tadlar e chapir, en chapientscha da texts, en scriver ed en discurrer sin il nivel A1. Ma i dat er scolaras e scolars che han cumpetenzas dal nivel A2 u dal nivel B1 e che surpassan uschia las pretensiuns dal plan d'instrucziun.

L'impurtanza da la regiun linguistica
La regiun linguistica respectivamain las versiuns dal plan d'instrucziun per scolas tudestgas, rumantschas u talianas èn d'ina impurtanza subordinada per las cumpetenzas en englais a la fin da la 2. classa dal stgalim secundar I. Las valurs medias da las scolaras e dals scolars da la regiun linguistica rumantscha na sa differenzieschan en moda statisticamain signifitganta betg da las valurs medias da las scolaras e dals scolars da la regiun linguistica tudestga. Las scolaras ed ils scolars da la regiun taliana cuntanschan valurs medias ch'èn levamain pli bassas che talas da la regiun tudestga. Ina differenza statisticamain signifitganta po però vegnir cumprovada mo per il champ tadlar e chapir.

L'impurtanza da la plurilinguitad
L'effect da la plurilinguitad en il chantun Grischun è quel ch'ina part dals uffants vegn confruntada baud cun ina segunda lingua e crescha si en moda bilingua. La plurilinguitad en la scola primara n'ha betg in connex cun las cumpetenzas en englais a la fin da la 2. classa dal stgalim secundar I. Uffants dals intschess rumantschs emprendan rumantsch e tudestg per regla en in context natiral, san questas linguas per regla uschè bain ch'els pon suandar l'instrucziun en tuttas duas linguas e cuntanschan medem bunas cumpetenzas en englais sco scolaras e scolars che vegnan confruntads pir en scola cun ina segunda lingua. L'acquisiziun da la bilinguitad tempriva u d'uffant sa paja.

Er las scolaras ed ils scolars che frequentan ina scola primara bilingua, profitan da l'immersiun e da la plurilinguitad. Ellas ed els s'acquistan er ina segunda lingua naziunala en in context immersiv, san questa lingua per regla uschè bain ch'els pon suandar l'instrucziun en tuttas duas linguas e cuntanschan tendenzialmain meglras cumpetenzas en englais che scolaras e scolars che frequentan ina scola primara monolingua. Ed er scolaras e scolars da lingua estra cuntanschan meglras cumpetenzas en englais che scolaras e scolars, dals quals l'emprima lingua correspunda a la lingua d'instrucziun.

L'impurtanza da la grondezza da la classa e da l'instrucziun da pliras classas
Las cumpetenzas en englais a la fin da la 2. classa dal stgalim secundar I n'han betg in connex cun la grondezza da la classa e cun il gener da l'instrucziun (instrucziun en ina classa vs. instrucziun da pliras classas).

1 Finamiras e dumondas

En il chantun Grischun vegni instruì englais sco segunda lingua estra a partir da la 5. classa da la scola primara dapi l'onn da scola 2012/13. Cun l'onn da scola 2016/17 è vegnida terminada la realisaziun dal project "Introducziun da l'englais sco segunda lingua estra" en la scola populara dal Grischun. En la missiva da la regenza al cussegl grond (carnet nr. 10/2007-2008) tar la "revisiun parziala da la lescha davart las scolas popularas dal chantun Grischun (lescha da scola) e da l'ordinaziun executiva tar la lescha da scola" dals 27 da november 2007 è previsa ina evaluaziun: "Per l'evaluaziun sto il departament cumpetent realisar ina soluziun adattada al project" (pagina 546).

Il departament d'educaziun, cultura e protecziun da l'ambient dal chantun Grischun (uffizi per la scola populara ed il sport) ha incumbensà l'Institut per evaluaziun da la furmaziun da realisar l'evaluaziun sco eruida dal stadi d'emprender concernent la cumpetenza linguistica en englais. Cun l'eruida dal stadi d'emprender duain vegnir definidas e giuditgadas – sa basond sin il plan d'instrucziun – las cumpetenzas da tut las scolaras ed ils scolars da la 2. classa dal stgalim secundar I (classas realas e secundaras senza gimnasi inferiur) en las trais regiuns linguisticas suenter circa 4 onns instrucziun d'englais, e quai en tadlar e chapir, en discurrer ed en scriver sco er en grammatica.

Cun l'eruida dal stadi d'emprender duain vegnir cuntanschidas duas finamiras: Per l'ina la descripziun da las cumpetenzas en englais per mauns dal departament d'educaziun, cultura e protecziun da l'ambient dal chantun Grischun e per l'autra in resun dals resultats per las classas participadas, che po vegnir duvrà per sviluppar l'instrucziun dal rom englais.

La segunda finamira è vegnida realisada en stretga collavuraziun tranter l'Institut per evaluaziun da la furmaziun da l'universitad da Turitg e l'inspecturat da scola dal Grischun, e quai en pliras occurrenzas regiunalas da lingua per las persunas d'instrucziun e per las direcziuns da scola pertutgadas. Quest diever da las datas per sviluppar l'instrucziun n'è betg in element dal rapport qua avant maun.

L'eruida dal stadi d'emprender englais è vegnida fatga durant ils mais da matg e da zercladur 2017 en tut las 2. classas da las scolas realas e secundaras dal chantun Grischun. Ils resuns dals resultats da las classas èn vegnids surdads il settember 2017 a las persunas d'instrucziun participadas.

Il rapport qua avant maun cuntegna la descripziun da las cumpetenzas en englais sin plaun chantunal. La preschentaziun vegn fatga mintgamai per l'entira populaziun, repartida tenor scola secundara e scola reala sco er per las scolaras ed ils scolars cun finamiras da l'instrucziun adattadas en il rom englais.

Ultra da quai èsi vegnì examinà, sch'i dat differenzas en las cumpetenzas en englais tranter las trais regiuns linguisticas, tge influenzas che la frequentaziun d'ina scola bilingua ha per las cumpetenzas en englais, sche la grondezza da la classa u l'instrucziun da pliras classas èn impurtantas per las cumpetenzas en englais e tge impurtanza che caracteristicas individualas sco la schlattaina, la derivanza sociala e l'enconuschientscha da la lingua d'instrucziun han per las cumpetenzas en englais.

En il chapitel 2 qua sutvart vegn l'emprim descrit il context linguistic, en il qual l'emprender da segundas linguas e da linguas estras ha lieu en il chantun Grischun. Sin fundament da la plurilinguitad en il chantun Grischun èsi interessant da giuditgar las cumpetenzas en englais resguardond las differentas carrieras linguisticas. En il chapitel 3 vegnan resumadas las enconuschientschas relevantas da tscherts studis davart l'emprender linguas estras cun dumondas sumegliantas. Questas enconuschientschas ston medemamain vegnir resguardadas en l'interpretaziun. Il chapitel 4 dat ina survista da las scolaras e dals scolars participads sco er da las metodas da l'eruida dal stadi d'emprender. En il chapitel 5 vegnan preschentads ils resultats ed il chapitel 6 concluda il rapport cun in giudicament dals resultats.

2 Emprender segundas linguas e linguas estras en il chantun Grischun

2.1 Context linguistic

L'emprender linguas estras en scola è marcà en il chantun Grischun da la diversitad linguistica, da la periclitaziun da las linguas minoritaras e da l'incumbensa legala per mantegnair e per promover las linguas minoritaras.

Diversitad linguistica
Ina particularitad dal chantun Grischun è la trilinguitad: I vegn discurrì tudestg, rumantsch (en tschintg idioms e rumantsch grischun) e talian. Da las 196 600 persunas che abitavan la fin da l'onn 2015 en il chantun Grischun discurrivan 64 pertschient tudestg, 13 pertschient rumantsch, 11 pertschient talian e 13 pertschient autras linguas[1].

Il territori tudestg cumpiglia las valladas alpinas populadas dals Gualsers (Valragn, Val S. Pieder, Stussavgia, Avras, Scanvetg, Partenz e Tavau sco er l'enclava Sursaissa), la Val dal Rain da Cuira, la gronda part da la Tumleastga sco er Samignun (Lia rumantscha, 1998, p. 8). Il territori rumantsch cumpiglia tschintg regiuns cun mintgamai idioms respectivs: Engiadina bassa e Val Müstair (vallader), Engiadin'ota (puter), Surselva (sursilvan), Tumleastga e Schons (sutsilvan), Surses e Val d'Alvra (surmiran) (al medem lieu, p. 7). Cun il rumantsch grischun (rg) è vegnida sviluppada ina lingua da scrittira cuminaivla che vegn duvrada dapi l'onn 2001 en il chantun Grischun sco lingua uffiziala, dentant senza avair remplazzà fin ussa ils tschintg idioms (Solèr, p. 131). Las quatter vals situadas al sid Mesauc, Calanca, Bregaglia e Puschlav èn da lingua taliana e colliadas culturalmain stretgamain cun il Tessin respectivamain cun l'Italia (Lia rumantscha, 1998, p. 7).

Squitsch sin las linguas minoritaras
Rumantsch e talian vegnan discurrids en il chantun Grischun mo pli d'ina minoritad – da circa in quart da la populaziun. Cunzunt il rumantsch stat sut squitsch. Dapi decennis perda el constantamain pledadras e pledaders. Las maioritads entaifer il chantun sa spostan cuntinuadamain, perquai ch'il territori linguistic rumantsch n'è betg en il cas d'integrar suffizientamain persunas d'autras linguas (Lüdi & Werlen, 2005, p. 103).

> *"Las midadas economicas e socialas dals ultims decennis erodeschan la lingua rumantscha. ... Ils svilups economics negativs dals ultims onns en differentas valladas dal Grischun e las consequenzas demograficas respectivas (perdita da plazzas da lavur, emigraziun da persunas respectivamain da famiglias rumantschas en ils centers economics dal Grischun e da la Svizra ch'èn per il pli tudestgs, svidada da las valladas rumantschas e serradas da scolas pervia da mancanza*

[1] Indicaziuns per la fin da l'onn 2015, lingua principala tenor l'enquista da structura 2013 (https://www.gr.ch/DE/kanton/Seiten/Bevoelkerung.aspx).

d'uffants) accentueschan la situaziun difficila per la lingua pitschna rumantsch" (Bezzola, 2015).

Tenor in studi davart il funcziunament da la trilinguitad en il chantun Grischun funcziuna la plurilinguitad sin plaun oral vaira bain. Sin plaun scrit pon ins dentant constatar la tendenza d'ina divisiun da la cuntrada linguistica grischuna en duas parts cun in cler cunfin linguistic tranter in spazi marcà dal tudestg ed in spazi marcà dal talian, en moda ch'il territori linguistic tradiziunalmain rumantsch è integrà per gronda part en il spazi marcà dal tudestg (Gregori, Gross & Todisco, 2011, p. 8). Las valladas talianas èn main pertutgadas da las midadas economicas e socialas che las regiuns rumantschas: "Il meglier sa mantegna il talian en la Val Mesauc ed en la Val Calanca che n'èn betg mo linguisticamain, mabain er economicamain e culturalmain orientadas fermamain vers il Tessin ch'è medemamain da lingua taliana. Er il Puschlav s'orientescha linguisticamain e culturalmain vers il sid, ma economicamain è el collià – sco la Bregaglia – cunzunt cun il nord da lingua tudestga e rumantscha (al medem lieu, p. 6).

Mantegniment da la lingua

Il mantegniment e la promoziun da la lingua rumantscha e taliana èn fixads en la constituziun federala (constituziun federala, art. 70 al. 5[2]). Pervia dal princip territorial u pervia dal princip dal territori linguistic è il chantun Grischun obligà – per proteger las linguas chantunalas – da respectar la cumposiziun linguistica usitada dals territoris e da resguardar las minoritads linguisticas tradiziunalas (missiva da la regenza al cussegl grond, 2007, p. 74[3]). En la constituziun chantunala vegnan correspundentamain appellads il chantun e las vischnancas da respectar – cun fixar la lingua uffiziala e la lingua da scola – la cumposiziun linguistica usitada dals territoris e da resguardar las minoritads linguisticas tradiziunalas (constituziun chantunala art. 3 al. 2 ed al. 3[4]). La realisaziun da quest giavisch è reglada en la lescha chantunala da linguas. L'intent da la lescha da linguas (art. 1[5]) è tranter auter da ...

a) rinforzar la trilinguitad sco element essenzial dal Grischun;
b) consolidar individualmain, socialmain ed instituziunalmain la conscienza per la plurilinguitad chantunala;
c) promover la chapientscha e la convivenza tranter las cuminanzas linguisticas chantunalas;
d) mantegnair e promover la lingua rumantscha e taliana;
e) sustegnair il rumantsch, la lingua chantunala periclitada, cun mesiras spezialas;
f) stgaffir premissas en il chantun per in institut per la plurilinguitad.

En quest context surpiglia la scola ina funcziun impurtanta, particularmain per rinforzar la trilinguitad e per promover la plurilinguitad. Perquai èn las vischnancas

---

2 Constituziun federala da la confederaziun svizra dals 18 d'avrigl 1999 (versiun dal 1. da schaner 2018).

3 Missiva da la regenza al cussegl grond. Carnet nr. 2/2006-2007. 2. Lescha da linguas dal chantun Grischun (LLing).

4 Constituziun dal chantun Grischun dals 18 da matg 2003/14 da settember 2003 (versiun dals 27 da settember 2016).

5 Lescha da linguas dal chantun Grischun (LLing) dals 19 d'october 2006.

obligadas da fixar la lingua da scola per l'instrucziun en la scola populara tenor las prescripziuns constituziunalas e tenor ils princips da la lescha da linguas (al medem lieu, art. 18 al. 1).

Plurilinguitad
Pervia da las relaziuns da forza tranter las gruppas linguisticas sa decleri che la plurilinguitad vegn vivida e pratitgada cunzunt da las duas minoritads – e spezialmain da la gruppa linguistica rumantscha. Cuntrari als territoris linguistics rumantschs sa cumpona il Grischun talian da territoris linguisticamain cumpacts, en ils quals las persunas novarrivadas s'integreschan bain cun emprender la lingua locala u il dialect (Grünert, 2009, p. 18).

Il mantegniment da la plurilinguitad è stà gia durant il 19. tschientaner in giavisch da l'elita rumantscha, uschia che la populaziun en ils territoris linguistics rumantschs n'era betg mo exposta al squitsch da la maioritad tudestga, mabain er al squitsch ideal dal moviment per il mantegniment da la lingua rumantscha. Il rumantsch ha ina gronda valur cunzunt per communitgar en la cuminanza da famiglia e dal vitg, en moda che la necessitad d'ina bilinguitad cumbinada cun questa lingua pitschna vegn percepida d'intgins sco grevezza e da blers sco enritgiment (Coray, 2009).

Independentamain dal fatg, cun quant success che la plurilinguitad vegn pratitgada, poi vegnir presumà cunzunt per il territori linguistic rumantsch

> *"che tut las persunas da lingua rumantscha – cun excepziun d'uffants fitg pitschens – èn funcziunalmain almain bilings (rumantsch-tudestg), sche betg schizunt plurilings. Il territori rumantsch tradiziunal è ina regiun muntagnarda perifera cun agricultura alpina, cun in turissem sviluppà mo punctualmain ed integrà cumplettamain en il spazi cultural ed economic tudestg. ... La bilinguitad actuala dal Grischun rumantsch dependa principalmain da questa integraziun, da l'immigraziun da persunas d'autras linguas e da l'emigraziun parallela da bleras abitantas e da blers abitants rumantschs" (Solèr, 2008, p. 131).*

La socialisaziun linguistica da las scolaras e dals scolars sa differenziescha tut tenor il lieu d'abitar. Entant ch'ina gronda part da las scolaras e dals scolars dal territori linguistic rumantsch crescha si en moda plurilingua, è la gronda part da las scolaras e dals scolars dal territori linguistic tudestg e talian confruntada fin al cumenzament da la scola mo cun ina lingua.

Fixaziun da la lingua da scola
La lingua da scola vegn fixada analogamain a la lingua uffiziala. En quest connex èsi decisiv, sch'i sa tracta d'ina vischnanca *monolingua* u d'ina vischnanca *plurilingua*. Per questa differenziaziun è relevanta la part procentuala da la cuminanza linguistica usitada, quai vul dir tradiziunala[6]. Vischnancas cun ina part d'almain 40 pertschient d'appartegnentas ed appartegnents da la cuminanza linguistica rumantscha respectivamain taliana valan sco vischnancas rumantschas respectivamain talianas,

[6] Indicaziuns per la fin da l'onn 2015, lingua principala tenor l'enquista da structura 2013 (https://www.gr.ch/DE/kanton/Seiten/Bevoelkerung.aspx).

talas cun ina part tranter 20 e 40 pertschient sco vischnancas plurilinguas (lescha da linguas, art. 16).

Tenor la lescha da linguas ha lieu en vischnancas *monolinguas* "l'instrucziun da l'emprima lingua en la lingua uffiziala da la vischnanca", pia en tudestg, en rumantsch u en talian. Las vischnancas procuran che l'emprima lingua vegnia tgirada spezialmain sin tut ils stgalims da scola (al medem lieu, art. 19, al. 1). En vischnancas *plurilinguas* ha lieu "l'instrucziun da l'emprima lingua en la lingua tradiziunala" (al medem lieu, art. 20, al. 1), pia medemamain en las linguas tradiziunalas rumantsch respectivamain talian.

Dentant po la regenza permetter da manar en vischnancas *plurilinguas* e *tudestgas* – sin dumonda da la vischnanca – ina scola populara bilingua en l'interess da mantegnair la lingua tradiziunala (al medem lieu, art. 20, al. 2). Ultra da quai èn vischnancas cun ina part da commembras e commembers d'ina cuminanza linguistica tradiziunala d'almain 10 pertschient obligadas da porscher rumantsch u talian durant il temp da scola obligatoric (al medem lieu, art. 20, al. 3).

Scolas bilinguas

La plurilinguitad sa mussa er en l'organisaziun da las scolas monolinguas rumantschas ch'èn en sasez er scolas bilinguas. En questas scolas vegn per regla purschida l'instrucziun en rumantsch en la scola primara. Per uffants che discurran a chasa in'autra lingua che rumantsch correspunda quai ad ina immersiun totala[7] (Gregori, Gross & Todisco, 2011, p. 12s.). Sin il stgalim secundar I è lingua d'instrucziun tudestg, per che las scolaras ed ils scolars vegnian preparads meglier per l'instrucziun en il rom da la furmaziun professiunala u dal gimnasi. Percunter ha lieu l'instrucziun en il rom rumantsch ed en var in terz dals temas or dals champs "Uman ed ambient" sco er "Roms artistics" en rumantsch (tavla da lecziuns dal stgalim secundar I, a partir da l'onn da scola 2015/16, explicaziuns punct 4).

Bilinguitad signifitga en il context da scola che duas linguas valan sco lingua da scola: rumantsch e tudestg u talian e tudestg. Scolas bilinguas èn adattadas per scolas da vischnancas al cunfin linguistic sco er per scolas tudestgas. Ellas èn raschunaivlas cunzunt là, nua che scolas monolinguas na correspundan betg pli a las premissas linguisticas dal lieu ed als basegns da las scolaras e dals scolars (Simmen, 2015). Uschia sa chatta la gronda maioritad da las scolas bilinguas en il territori linguistic rumantsch u en territoris al cunfin linguistic. En il territori linguistic chantunal talian datti mo ina scola bilingua, quella da Malögia. La gruppa cun il pli grond dumber da scolaras e scolars da scolas bilinguas deriva da las classas bilinguas da la scola da la citad da Cuira.

---

[7] L'uschenumnada "scola rumantscha" tradiziunala vegn manada dapi adina en il senn d'ina "immersiun totala". Al stgalim primar manà principalmain per rumantsch (cun pauc tudestg) suonda in stgalim secundar I principalmain tudestg (cun pauc rumantsch). (Directivas per manar scolas u singulas partiziuns da classas a moda bilingua en il senn d'ina immersiun parziala, art. 2 al. 2).

2.2 Plan d'instrucziun

Versiuns dal plan d'instrucziun

La trilinguitad e las mesiras per mantegnair las linguas tradiziunalas sa mussan en las trais versiuns dal plan d'instrucziun che sa distinguan – confurm a las prescripziuns legalas – cunzunt areguard la lingua da scola ed areguard l'introducziun da las linguas estras. En la tabella 1 vegnan preschentadas las carrieras linguisticas ch'èn pussaivlas tenor las versiuns dal plan d'instrucziun, ma la preschentaziun n'è betg definitiva pervia da permissiuns excepziunalas.

En vischnancas *monolinguas* ha lieu l'instrucziun en la lingua tradiziunala. A partir da la 3. classa vegn instruida sco emprima lingua estra in'ulteriura lingua chantunala discurrida en il chantun. En vischnancas *plurilinguas* ha lieu l'instrucziun medemamain en la lingua tradiziunala, ma la regenza po – sin dumonda da la vischnanca – permetter da manar ina scola populara bilingua en l'interess da mantegnair la lingua tradiziunala. En scolas *bilinguas* vegni instruì en moda immersiva a partir da la 1. classa, ubain rumantsch/tudestg ubain talian/tudestg. En scolas bilinguas cun in plan d'instrucziun tudestg vegni instruì talian sco segunda lingua estra a partir da la 3. classa.

Las opziuns menziunadas en la tabella 1 correspundan a las diversas carrieras linguisticas da las scolaras e dals scolars, che duain vegnir resguardadas cun interpretar ils resultats da l'eruida dal stadi d'emprender. Pervia da la plurilinguitad e pervia da las pussaivladads respectivas da promover e da mantegnair la plurilinguitad, sa distinguan las experientschas da las scolaras e dals scolars cun las trais linguas chantunalas.

Tabella 1: Linguas estras ed instrucziun d'immersiun en il chantun Grischun, repartì tenor las trais versiuns dal plan d'instrucziun durant la scola primara

	Plan d'instrucziun …					
	per scolas tudestgas		per scolas rumantschas		per scolas talianas	
	Scolas monolinguas	Scolas bilinguas	Scolas monolinguas	Scolas bilinguas	Scolas monolinguas	Scolas bilinguas
Lingua d'instrucziun	D	D	R	R	I	I
1. classa		R u $I_{(immersiun)}$		$D_{(immersiun)}$		$D_{(immersiun)}$
2. classa		R u $I_{(immersiun)}$		$D_{(immersiun)}$		$D_{(immersiun)}$
3. classa	I u R	R u $I_{(immersiun)}$	D	$D_{(immersiun)}$	D	$D_{(immersiun)}$
4. classa	I u R	R u $I_{(immersiun)}$	D	$D_{(immersiun)}$	D	$D_{(immersiun)}$
5. classa	I u R, *E*	R u $I_{(immersiun)}$, *E*	D, *E*	$D_{(immersiun)}$, *E*	D, *E*	$D_{(immersiun)}$, *E*
6. classa	I u R, *E*	R u $I_{(immersiun)}$, *E*	D, *E*	$D_{(immersiun)}$, *E*	D, *E*	$D_{(immersiun)}$, *E*

Emprender segundas linguas ed emprender linguas estras
La plurilinguitad en il chantun Grischun ha per consequenza che las scolaras ed ils scolars emprendan – tut tenor vischnanca – la segunda lingua ubain en il context natiral sco segunda lingua ubain en scola sco lingua estra (cf. part 3.1).

Uffants da territoris linguistics rumantschs emprendan rumantsch e tudestg per regla plitost en in context natiral, entant che uffants en vischnancas tudestgas u en vischnancas talianas emprendan la segunda lingua chantunala sco lingua estra. Uffants che vegnan instruids en scolas bilinguas, profitan medemamain da l'instrucziun immersiva ed emprendan la segunda lingua chantunala sco segunda lingua. Il passadi tranter emprender la segunda lingua chantunala sco segunda lingua u sco lingua estra è fluid.

Las prescripziuns curricularas per emprender la segunda lingua chantunala (emprima lingua estra) en il context da scola sa distinguan ultra da quai tut tenor la versiun dal plan d'instrucziun.

Tut las scolaras ed ils scolars vegnan instruids il pli tard a partir da la 3. classa en ina lingua chantunala sco emprima lingua estra. Las scolaras ed ils scolars da vischnancas plurilinguas che han ina scola bilingua, emprendan l'emprima lingua estra en il context da scola en il rom da l'instrucziun immersiva gia a partir da la 1. classa. L'instrucziun d'englais cumenza en tut las regiuns en la 5. classa da la scola primara.

Sin il stgalim primar vegnan purschidas en las scolas tudestgas a partir da la 3. classa duas lecziuns talian u rumantsch. Dentant èsi er pussaivel d'instruir duas lecziuns rumantsch gia a partir da la 1. classa. En las scolas rumantschas vegnan purschidas en la 3. classa duas lecziuns tudestg, en la 4. ed en la 6. classa quatter lecziuns tudestg ed en la 5. classa tschintg lecziuns tudestg. En las scolas talianas èn previsas en la 3. e 4. classa duas lecziuns ed en la 5. e 6. classa trais lecziuns tudestg. En tut las scolas vegnan purschidas en la 5. ed en la 6. classa duas lecziuns englais (cf. tabella 2).

Tabella 2: Tavla da lecziuns per linguas estras (mo rom obligatoric) durant l'onn da scola 2016/17

	Scolas tudestgas			Scolas rumantschas		Scolas talianas	
Scola primara	I/R	R	E	D	E	D	E
1. classa		2					
2. classa		2					
3. classa	2	2		2		2	
4. classa	2	2		4		2	
5. classa	2	2	2	5	2	3	2
6. classa	2	2	2	4	2	3	2
Stgalim secundar I							
1. classa	3	3	4	4	4	4	3
2. classa	3	3	3	5	3	4	4
3. classa	3	3	3	4	3	4	3
Total	17	21	14	28	14	22	14

Sin il stgalim secundar I vegni instruì vinavant tenor la versiun dal plan d'instrucziun per scolas tudestgas, rumantschas respectivamain talianas. Las linguas estras instruidas gia sin il stgalim primar vegnan cuntinuadas ed eventualmain cumplettadas cun franzos u cun in'ulteriura lingua chantunala (talian u rumantsch) sco rom d'elecziun.

En scolas tudestgas vegnan purschidas trais lecziuns rumantsch u talian. En las scolas rumantschas vegnan purschidas en la 1. ed en la 3. classa dal stgalim secundar I quatter lecziuns tudestg, en la 2. classa tschintg lecziuns tudestg. En las scolas talianas vegnan purschidas quatter lecziuns tudestg. Ultra da quai èsi pussaivel en tut las scolas da frequentar la terza lingua chantunala sco rom d'elecziun. Per quest intent èn previsas en la 1. ed en la 2. classa dal stgalim secundar I trais lecziuns ed en la 3. classa trais fin tschintg lecziuns. En las scolas talianas dal stgalim secundar I vegnan instruidas en la 1. classa trais lecziuns ed en la 2. e 3. classa quatter lecziuns englais. En il cas singul èsi pussaivel da betg pli eleger linguas estras. Igl è pussaivel da frequentar en la 1. classa reala mo ina lingua estra ed a partir da la 2. classa reala pli nagina lingua estra (cf. tabella 2).

Per tut las scolaras ed ils scolars è la purschida d'instrucziun en englais la medema. L'emprender l'emprima lingua estra sa distingua percunter tant areguard il context, en il qual la lingua vegn emprendida, sco er areguard il dumber da lecziuns che vegnan purschidas. Entant ch'i vegnan purschidas tut en tut 28 lecziuns per emna instrucziun da tudestg da la 1. fin la 9. classa en scolas rumantschas, èn quai per regla 17 lecziuns per emna instrucziun da talian en scolas tudestgas (tabella 2). Questas carrieras linguisticas individualmain differentas ston vegnir resguardadas cun interpretar ils resultats.

3 Basas teoreticas

3.1 Emprima e segunda lingua estra

Concept naziunal da linguas
La primavaira 2004 ha la conferenza svizra dals directurs chantunals da l'educaziun publica (CDEP) deliberà ina strategia naziunala per sviluppar vinavant l'instrucziun da linguas en Svizra (CDEP, 2004). Ensemen cun las disposiziuns dal concordat HarmoS (CDEP, 2007) e cun las finamiras da furmaziun naziunalas deliberadas l'onn 2011 (CDEP, 2011) resulta il concept naziunal da linguas sco tal. Ils cuntegns ils pli impurtants da quest concept èn:

- L'emprima lingua estra vegn instruida il pli tard a partir dal 5. onn da la scola obligatorica* e la segunda lingua estra il pli tard a partir dal 7. onn*. Emprendì vegni ina segunda lingua naziunala ed englais. Cun trais linguas estras obligatoricas ha il chantun Tessin ses agen model.
- Collià cun quai vegn l'ulteriur svilup da l'instrucziun da linguas cun l'intent da cuntanscher finamiras cleramain definidas. Sur finamiras da furmaziun naziunalas vegnan quellas fixadas per la fin dal 8. e dal 11. onn da la scola obligatorica* per duas linguas.
- L'emprima lingua estra è coordinada sin nivel regiunal.

Il model 5/7* è realisà l'onn da scola 2015/16 en la gronda maioritad dals chantuns.

*Dumbrads vegnan ils onns da la scola obligatorica CH (1–11). Cuntegnids en quels èn 2 onns scolina u ils emprims 2 onns d'in stgalim d'entrada (1. e 2. onn).

En il chantun Grischun vegn realisà il concept naziunal da linguas dapi l'onn da scola 2012/13, ed il pli tard a partir da la 3. classa da la scola primara vegni instruì ina segunda lingua naziunala ed a partir da la 5. classa englais sco segunda lingua estra.

Segunda lingua e lingua estra
Pervia da la diversitad linguistica en il chantun Grischun èn blers uffants confruntads fitg baud cun ina segunda lingua u creschan si en moda bilingua. Sch'ina segunda lingua vegn emprendida en in context immersiv, natiral (vul dir en ina regiun, nua che la lingua d'arriv vegn discurrida d'ina gronda maioritad da la populaziun sco emprima lingua), lura vegn questa lingua er designada sco *segunda lingua*. Percunter vegn duvrada la noziun *lingua estra* per designar linguas che vegnan emprendidas ordaifer las regiuns, nua ch'ellas vegnan discurridas, e linguas che vegnan emprendidas principalmain en il context da scola (Lambelet & Berthele, 2014, p. 8).

Per in uffant en il chantun Grischun po l'acquisiziun da la segunda lingua naziunala vegnir designà – tut tenor la situaziun – sco *emprender ina segunda lingua* u sco *emprender ina lingua estra*. Ina gronda part dals uffants a Cuira emprenda la lingua rumantscha pir en l'*instrucziun da linguas estras en scola*. Ina gronda part dals uffants a San Murezzan scuntra percunter fitg baud la lingua rumantscha e tudestga en la vita da mintgadi ed acquista la segunda lingua en il *context natiral*. Er tar uffants che vegnan confruntads per l'emprima giada cun la lingua dals conturns, cur ch'els entran

en il sistem da furmaziun, discurran ins d'ina acquisiziun natirala u nundirigida da la segunda lingua. Questa moda d'acquistar la segunda lingua succeda cun duvrar la nova lingua en il nov ambient e n'ha da far nagut cun l'emprender linguas estras en scola, cumbain ch'i sa tracta d'in ambient da scola (Weskamp, 2007).

Da princip stoi vegnir resguardà che la differenziaziun tranter emprender linguas estras en il context da scola ed acquistar segundas linguas en il context natiral na po betg vegnir valitada sco absolutamain dicotoma. En il chantun Grischun ston ins partir da numerusas furmas intermediaras ch'èn fitg differentas areguard la quantitad e la qualitad dal contact cun la segunda lingua (Lambelet & Berthele, 2014, p. 8).

Acquisiziun d'ina segunda lingua

Cumpareglià cun auters chantuns profiteschan en il chantun Grischun dapli scolaras e scolars da l'acquisiziun d'ina segunda lingua. Tut tenor la vegliadetgna ch'ils uffants han, cur ch'els emprendan la segunda lingua, porta quai avantatgs differents per l'acquisiziun da questa lingua. Areguard ils mecanissems ed ils andaments è l'*acquisiziun tempriva e successiva d'ina lingua en la vegliadetgna da 3 fin 5 onns* fitg sumeglianta a l'acquisiziun da l'emprima lingua (Meisel, 2004). L'uffant surpiglia singulas frasas, sa concentrescha sin construcziuns grammaticalas simplas ed engrondescha cun il temp ses vocabulari e sia grammatica (Baker & Prys Jones, 1998). Tuttina vegnan transferidas mo darar furmas grammaticalas e sequenzas da pleds da l'emprima lingua en la segunda lingua, entant che l'uschenumnà borrowing – l'inserziun d'unitads lexicalas da l'emprima lingua en la structura sintactica da l'autra lingua – è vaira frequent (Meisel, 2004).

Sche l'acquisiziun da la segunda lingua cumenza tranter il 5. e 10. onn da vita, discurran ins d'ina *acquisiziun da la segunda lingua sco uffant*. Qua sa tracti d'ina maschaida da l'acquisiziun da l'emprima lingua sco uffant e da l'acquisiziun da la segunda lingua sco creschì. Savens pon ins observar che structuras da l'emprima lingua – sco pronunzia, grammatica, lexicon, semantica sco er pragmatica – vegnan transferidas en la segunda lingua (Rauch, 2007). Per che quests uffants daventian conscients da las structuras e da las regularitads grammaticalas da la segunda lingua e las possian acquistar sin il medem nivel sco uffants monolings, dovran els supplementarmain in input linguistic instructiv – sco tar l'acquisiziun classica d'ina lingua estra (Penner, 2003).

Co che l'acquisiziun da la segunda lingua sa sviluppa e tge cumpetenzas che vegnan cuntanschidas en questa lingua, dependa decisivamain dal cumenzament, da la durada, da l'intensitad dal contact cun la segunda lingua e d'ulteriurs facturs (Rauch, 2007). Da princip vala: pli baud, pli ditg e pli intensiv e meglier ch'igl è. Quai dentant mo sut la cundiziun che la segunda lingua vegnia acquistada nundirigidamain en situaziuns da vita, nua che las persunas ch'emprendan la lingua han access a grondas quantitads d'inputs natirals (Singleton & Ryan, 2004).

Emprender linguas estras

Per incumbensa da la confederaziun e dals chantuns ha il Danish Clearing House da l'universitad dad Aarhus (Dyssegaard, Egeberg, Sommersel, Steenberg & Vestergaard, 2015) redigì ina survista d'ina schelta da 43 studis qualitativamain buns da tut il mund davart il tema "emprender linguas estras". En il center da la survista stat l'acquisiziun d'ina segunda lingua estra (L3). En il chantun Grischun è quai englais per la maioritad da las scolaras e dals scolars. Perquai che las dumondas en

ils singuls studis eran fitg differentas, han ins pudì far mo singulas enconuschientschas generalas (al lieu inditgà, p. 152).

In resultat da la survista vegn a la conclusiun che scolaras e scolars ch'emprendan gia duas linguas en in program d'immersiun (L1 ed L2), sviluppan quellas confurm a la vegliadetgna, er sch'els emprendan daspera anc in'ulteriura lingua estra (L3). Qua tras n'èn els betg surdumandads u surchargiads. Areguard la didactica adattada vegnan designads dus facturs sco relevants: persunas d'instrucziun cun ina buna scolaziun e resuns regulars directs davart il stadi d'emprender.

I sa mussa er che scolaras e scolars che cumenzan pir pli tard ad emprender ina lingua estra, surpassan quels che avevan cumenzà gia pli baud ad emprender la medema lingua estra. Quai sut la premissa che las scolaras ed ils scolars pli vegls survegnian tut en tut il medem dumber da lecziuns d'instrucziun sco ils pli giuvens fin al mument da la mesiraziun (al lieu inditgà, p. 152s.).

Tenor Denzler e Wolter (2015) dastgan ins supponer che scolaras e scolars pli vegls demussian en mintga rom in tempo d'emprender pli aut che scolaras e scolars pli giuvens. Sin l'idea da p.ex. spetgar per quest motiv cun l'instrucziun da matematica fin a la 7. classa n'arrivia la finala nagin. En la survista vegni plinavant mussà ch'i existan grondas malsegirezzas davart la dumonda, tge influenza che auters facturs (ultra da la vegliadetgna e dal dumber da lecziuns d'instrucziun) han per l'acquisiziun da linguas estras. Sco resultat segir vala percunter che grondas cumpetenzas en la L1 ed en la L2 han ina influenza positiva sin l'acquisiziun d'ina segunda lingua estra (L3).

Vegliadetgna ed acquisiziun da linguas estras en scola

L'institut da plurilinguitad da l'universitad da Friburg e da la scola auta da pedagogia da Friburg ha publitgà ina survista davart il stadi da la perscrutaziun "vegliadetgna ed acquisiziun da linguas estras en scola" (Lambelet & Berthele, 2014). En questa survista vegnan discutadas tant enconuschientschas davart l'acquisiziun tempriva da linguas estras sco er difficultads metodicas tar l'examinaziun d'effects da vegliadetgna.

Ils auturs rendan attent ch'ils studis davart il factur da vegliadetgna differenzieschan savens insuffizientamain tranter la dumonda da la *cumpetenza maximala cuntanschida* en la lingua estra e la dumonda dal *tempo d'emprender*. Tut tenor la dumonda portan ils studis resultats differents: "Entant ch'i dat blers indizis che scolaras e scolars pli vegls emprendan pli svelt segundas linguas u linguas estras (u tscherts aspects da talas) che scolaras e scolars pli giuvens, sa mussi dentant er che las cumpetenzas maximalas cuntanschidas en media èn pli grondas, sch'il process d'emprender cumenza pli baud, almain en contexts natirals da l'acquisiziun da la lingua" (al lieu inditgà, p. 2).

Ultra da la differenziaziun tranter la cumpetenza maximala cuntanschida ed il tempo d'emprender existan autras difficultads metodicas per cumprovar ils effects d'ina acquisiziun tempriva da linguas estras. Il factur da vegliadetgna na sa lascha strusch separar d'autras grondezzas d'influenza, p.ex. da la quantitad totala e da la qualitad dals inputs linguistics u da la durada da l'instrucziun en la lingua d'arriv. Igl è incontestà che la quantitad e la qualitad dal process d'instruir e d'emprender èn facturs d'influenza enconuschents per mintga acquisiziun da linguas, tant per emprender l'emprima e la segunda lingua sco er en il context natiral u dirigì (al lieu

inditgà, p. 47s.). Plinavant gioga la vegliadetgna en intgins secturs linguistics evidentamain ina rolla pli impurtanta che en auters (al lieu inditgà, p. 28).

Effects da vegliadetgna dependan er dal fatg, sche la lingua estra vegn emprendida en in context natiral nundirigì u en in context da scola dirigì (al lieu inditgà, p. 10s.). En ina situaziun da migraziun èsi tuttavia in avantatg, sch'in individi immigrescha uschè baud sco pussaivel, per ch'el cuntanschia in aut nivel da cumpetenza en la lingua dal pajais d'accoglientscha. Tuttina han uffants pli vegls ch'emprendan ina segunda lingua in avantatg areguard il tempo d'emprender. Ed er en il context da scola sa mussa il medem avantatg da partenza per scolaras e scolars pli vegls. Els emprendan pli svelt che scolaras e scolars pli giuvens. In seguir u surpassar na vegn dentant betg cumprovà en ils studis che stattan actualmain a disposiziun (al lieu inditgà, p. 56).

Emprender englais en il chantun Grischun
Entant che la segunda lingua vegn emprendida en il chantun Grischun tut tenor il context sco segunda lingua u sco lingua estra, emprendan bunamain tut las scolaras e tut ils scolars englais sco lingua estra en il context da scola. Las premissas sa differenzieschan dentant per las scolaras ed ils scolars, tut tenor sch'els emprendan la segunda lingua naziunala sco segunda lingua u sco lingua estra en scola.

3.2 Studis svizzers davart l'acquisiziun da linguas estras

Chantun Turitg 2014
In studi davart l'acquisiziun da linguas estras ch'è vegnì menziunà savens en las medias svizras, è vegnì redigì da Pfenninger (2014). En quel èn vegnidas registradas las cumpetenzas da scriver en tudestg ed en englais sco er las cumpetenzas grammaticalas en englais da *n* = 200 scolaras e scolars dal chantun Turitg suenter in mez onn (T1) ed a la fin dal gimnasi da lunga durada (T2). Las scolaras ed ils scolars èn vegnids dividids en quest connex en duas gruppas cumparegliablas areguard la vegliadetgna (mintgamai *n* = 100). Ina gruppa ha gì instrucziun d'englais davent da la 2. classa da la scola primara, l'autra davent da la 1. classa dal stgalim secundar I. Sin fundament da las duas gruppas ha il studi mess l'interess sin la vegliadetgna differenta al cumenzament da l'acquisiziun da la lingua estra. Plinavant è vegnì examinà il connex tranter las cumpetenzas da scriver en tudestg ed en englais.

Ils resultats mussan che las scolaras ed ils scolars che han gì lecziuns d'englais pir sin stgalim secundar I han – suenter in mez onn en il gimnasi da lunga durada – en la gronda part dals criteris retschertgads cumpetenzas cumparegliablas sco las scolaras ed ils scolars che han quel mument gia gì englais davent da la 2. classa da la scola primara, pia gia 5 onns e mez (al lieu inditgà, p. 8s.). Plinavant èn vegnidas cumprovadas meglras cumpetenzas da scriver en tudestg tar scolaras e scolars che han cumenzà pli tard cun l'instrucziun d'englais. En grammatica n'han pudì vegnir cumprovadas naginas differenzas tranter las duas gruppas. Il segund mument da test, a la fin dal gimnasi da lunga durada, n'èn vegnidas constatadas naginas differenzas tar las cumpetenzas da scriver en tudestg ed en englais tranter las duas gruppas; en grammatica è sa mussà in lev avantatg per las scolaras ed ils scolars che han cumenzà pli tard cun l'instrucziun d'englais.

Ils resultats mussan plinavant che las cumpetenzas da scriver en tudestg han ina influenza pli gronda sin las cumpetenzas da scriver en englais ch'il fatg che l'instrucziun d'englais cumenza a differentas vegliadetgnas. En la gronda part dals criteris da scriver examinads exista in connex statisticamain signifitgant tranter las cumpetenzas en tudestg ed en englais. Quai vala per tuts dus muments da test e per tuttas duas gruppas (al lieu inditgà, p. 10s.). Sco explicaziun pussaivla per il fatg ch'i n'existan naginas differenzas en las cumpetenzas da scriver ed en las cumpetenzas grammaticalas a l'emprim mument da test tira Pfenninger er en consideraziun la didactica differenta da l'instrucziun d'englais sin il stgalim primar e sin il stgalim secundar I resp. al gimnasi da lunga durada (al lieu inditgà, p. 12.). En il center da l'instrucziun d'englais sin il stgalim primar stat l'emprender implicit, orientà a la communicaziun. Scriver e grammatica èn chaussas main centralas.

Svizra centrala 2016

La primavaira 2015 èn vegnidas registradas en la regiun da furmaziun Svizra centrala las cumpetenzas da linguas estras a la fin da la 6. classa en franzos ed a la fin da la 2. classa dal stgalim secundar I en franzos ed en englais (Peyer, Andexlinger, Kofler & Lenz, 2016). En il center da la retschertga èn stadas las cumpetenzas en franzos a la fin dal stgalim primar ed in onn avant la fin dal temp da scola obligatoric (adempliment da las finamiras dal plan d'instrucziun) sco er ils differents models d'instrucziun (franzos a partir da la 5. resp. 7. classa, dumber different da lecziuns per emna) en ils chantuns Lucerna, Sutsilvania, Sursilvania, Sviz, Uri e Zug. En quests chantuns vegn da princip instruì englais sco emprima lingua estra davent da la 3. classa e franzos sco segunda lingua estra davent da la 5. u 7. classa.

L'emprova da controlla da las 6. classas ha cumpiglià n = 1508 scolaras e scolars (discurrer n = 600). L'emprova da controlla da la 2. classa dal stgalim secundar I en franzos ha cumpiglià – tut tenor il champ da cumpetenza – da n = 956 scolaras e scolars en discurrer fin n = 2412 en tadlar e chapir. L'emprova da controlla en englais ha cumpiglià n = 1273 scolaras e scolars en chapientscha da texts ed n = 794 en scriver (al lieu inditgà, p. 10). En las emprovas da controlla da las 2. classas dal stgalim secundar I n'hai naginas scolaras e nagins scolars dals gimnasis inferiurs.

En la cumparegliaziun da las cumpetenzas en franzos cun las finamiras dal plan d'instrucziun sa mussi che mo bundant in terz da las scolaras e dals scolars cuntanscha a la fin da la 6. classa las finamiras dal plan d'instrucziun (nivel da la NEC A1.2) en tadlar e chapir, en scriver ed en discurrer (al lieu inditgà, p. 52), en chapientscha da texts è quai in pau dapli che la mesadad. Ils resultats dependan dentant dal dumber da lecziuns d'instrucziun. Scolaras e scolars che han dapli lecziuns en franzos cuntanschan er megliers resultats en discurrer: La quota che cuntanscha las finamiras dal plan d'instrucziun s'augmenta da var in terz a bundant la mesadad.

A la fin da la 2. classa dal stgalim secundar I cuntanscha medemamain var in terz las finamiras dal plan d'instrucziun en chapientscha da texts ed en scriver en franzos. En tadlar e chapir ed en discurrer reussescha quai dentant mo ad ina pitschna minoritad (al lieu inditgà, p. 53). Er qua existan differenzas tranter las regiuns. Scolaras e scolars da regiuns cun dapli lecziuns d'instrucziun en franzos cuntanschan en scriver per gronda part gia a la fin da la 2. classa dal stgalim secundar I las finamiras dal plan d'instrucziun per la fin dal temp da scola obligatoric. En englais (chapientscha da texts

e scriver) cuntanschan percunter mintgamai var dus terzs las finamiras dal plan d'instrucziun per la fin dal temp da scola obligatoric gia a la fin da la 2. classa dal stgalim secundar I.

Las differenzas tranter las cumpetenzas en englais ed en franzos a la fin da la 2. classa dal stgalim secundar I èn d'interess en spezial en vista a las finamiras da furmaziun naziunalas (CDEP, 2011). L'emprima e la segunda lingua estra han las medemas finamiras da furmaziun naziunalas per la fin dal temp da scola obligatoric – malgrà ch'ils dumbers da lecziuns èn differents (al lieu inditgà, p. 7). Ils auturs decleran las differenzas tar las cumpetenzas cuntanschidas tras quai ch'il temp d'instrucziun è cleramain pli curt en franzos (var 40 pertschient dapli lecziuns per englais che per franzos), ed els dubiteschan che las medemas cumpetenzas sajan cuntanschiblas en l'emprima ed en la segunda lingua fin a la fin dal temp da scola obligatoric (Peyer et al., 2016, p. 53).

Chantun Turgovia 2016

En il chantun Turgovia èn vegnidas fatgas ils onns 2013 e 2015 retschertgas da las cumpetenzas en englais mintgamai a la fin da la 2. classa dal stgalim secundar I (Steidinger & Marques Pereira, 2016). Per la retschertga dal 2013 èn vegnids integrads scolaras e scolars da la 2. classa dal stgalim secundar I che avevan frequentà la scola primara senza instrucziun d'englais. Per la retschertga dal 2015 èn vegnids integrads scolaras e scolars da la 2. classa dal stgalim secundar I che han gì instrucziun d'englais dapi la 3. classa da la scola primara. Per pudair cumparegliar las emprovas da controlla uschè bain sco pussaivel, èn las duas retschertgas vegnidas fatgas tar classas da las medemas scolas.

La retschertga dal 2015 ha cumpiglià 11 classas cun 193 scolaras e scolars (classas da tschep E n = 107, classas da tschep G n = 86).

La cumparegliaziun da las prestaziuns da las duas gruppas (retschertga dal 2015: englais davent da la 3. classa versus retschertga dal 2013: englais davent dal stgalim secundar I) ha mussà ch'il cumenzament tempriv da l'instrucziun d'englais ed il nov paradigma per emprender linguas (CLIL e TBL[8]) han purtà in cler meglierament da las cumpetenzas linguisticas fin a la fin da la 2. classa dal stgalim secundar I (al lieu inditgà, p. 64). La quota da scolaras e scolars che han cuntanschì las finamiras minimalas è cleramain pli auta tar la retschertga dal 2015 che tar la retschertga dal 2013. Quai vala per ils quatter champs da cumpetenza registrads, vul dir recepziun da la lingua a bucca (tadlar) ed en scrit (leger) sco er producziun linguistica a bucca (discurrer / interacziun) ed en scrit (scriver). Pli grondas èn plinavant er las quotas da quellas scolaras e da quels scolars che surpassan cleramain las finamiras minimalas. Er quai vala per tut ils quatter champs da cumpetenza. Ils resultats n'èn betg vegnids cumprovads areguard l'adempliment da las finamiras confurm al plan d'instrucziun u confurm als nivels da la NEC.

Chantun Argovia 2016

En il chantun Argovia èn vegnidas registradas l'onn da scola 2015/16 las cumpetenzas en englais al cumenzament da la 6. classa, amez la 2. classa ed a la

[8] CLIL Content and Language Integrated Learning, TBL/TBLL Task-Based Language Learning.

fin da la 3. classa dal stgalim secundar I (Bayer & Moser, 2016). Englais sco emprima lingua estra visitan las scolaras ed ils scolars d'Argovia davent da la 3. classa da la scola primara. Per giuditgar las cumpetenzas en englais èn vegnids registrads tut ils quatter champs da cumpetenza (tadlar, leger, discurrer, scriver) ed ultra da quai cumparegliads sin il stgalim secundar I cun ils resultats da scolaras e scolars da la medema vegliadetgna dal chantun Soloturn. Las scolaras ed ils scolars dal chantun Soloturn han visità l'instrucziun d'englais davent da la 7. classa.

Ils resultats mussan che la maioritad da las scolaras e dals scolars ha – al cumenzament da la 6. classa (suenter 3 onns instrucziun d'englais) – il nivel da cumpetenza pretendì dal plan d'instrucziun en tadlar, discurrer e scriver. En leger percunter cuntanscha passa la mesadad cumpetenzas che na correspundan betg a las pretensiuns dal plan d'instrucziun. Amez la 2. classa dal stgalim secundar I adempleschan passa 80 pertschient las directivas dal plan d'instrucziun en tut ils quatter secturs registrads. Però existan grondas differenzas tranter ils trais tips da scola dal stgalim secundar I. Cunzunt en tadlar ed en leger cuntanschan mo in pau dapli che 60 pertschient (tadlar) resp. bundant 45 pertschient (leger) da las scolaras realas e dals scolars reals las cumpetenzas pretendidas. Per la fin dal temp da scola obligatoric crescha la quota da scolaras e scolars che adempleschan las directivas dal plan d'instrucziun anc pli fitg en tut ils champs da cumpetenza e tips da scola; en la scola reala resta ella dentant il pli bass en tadlar (stgars 70 pertschient) ed en leger (var 50 pertschient).

Las differenzas spetgadas en la cumparegliaziun cun las scolaras ed ils scolars dal chantun Soloturn pervia da la durada differenta da l'acquisiziun da la lingua estra, sa laschan cumprovar per tut ils champs. Tras quai che l'instrucziun da la lingua estra cumenza baud, resultan a la fin dal temp da scola obligatoric cumpetenzas maximalas pli autas. Daspera datti dentant indizis che las scolaras ed ils scolars che cumenzan tard cun l'instrucziun da la lingua estra, emprendan pli svelt en il context da scola e dovran uschia damain lavur per cuntanscher las medemas cumpetenzas maximalas (al lieu inditgà, p. 55). In ulteriur resultat mussa ch'en spezial las cumpetenzas en la lingua da scola èn da gronda impurtanza per las cumpetenzas en englais.

3.3 Scolaras e scolars da lingua estra

Il studi "Deutsch Englisch Schülerleistungen International" (DESI, Klieme, 2006) ha analisà durant l'onn da scola 2003/2004 en Germania las prestaziuns linguisticas e la realitad da l'instrucziun tar circa 11 000 scolaras e scolars dal 9. stgalim d'annada en ils roms tudestg ed englais sur tut ils tips da scola. Ils tests applitgads per registrar las cumpetenzas en englais s'orientavan en quest connex tenor la Norma europeica communabla per las linguas (NEC).

Ils resultats mussan che las cumpetenzas da 10 fin 15 pertschient da las scolaras e dals scolars surpassan cleramain il nivel d'exigenzas en ils plans d'instrucziun (cunzunt als gimnasis). Da l'autra vart cuntanscha mo circa in terz da las scolaras e dals scolars da las scolas principalas las cumpetenzas spetgadas sin il nivel A2. Tras quai ch'igl è vegnì mesirà duas giadas, al cumenzament ed a la fin da l'onn da scola, èsi pussaivel da far indicaziuns davart l'augment da las cumpetenzas. Uschia importa l'augment en tadlar e chapir en media 27 puncts sin la scala DESI (analogamain a la scala PISA cun M = 500 e SD = 100), tar il diever da texts da lingua englaisa var 23

puncts (al lieu inditgà, p. 3s.). Augments da las cumpetenzas spezialmain gronds sa mussan puspè tar las gimnasiastas e tar ils gimnasiasts.

Confurm a differents studis domineschan las mattas gia en la scola elementara ils mats en las cumpetenzas che pertutgan la lingua. En il 9. stgalim d'annada importa quest avantatg da prestaziun en englais 31 puncts sin la scala DESI. In success particular han las mattas en scriver, entant che l'avantatg da prestaziun spetgà en discurrer sa mussa mo tar l'aspect parzial "vocabulari" (al lieu inditgà, p. 4).

In ulteriur resultat interessant da quest studi sa referescha als resultats da las scolaras e dals scolars che han emprendì tudestg sco segunda lingua resp. sco lingua estra: Emprender la lingua estra englais è relativamain facil per ellas ed els. Crescher si en ina famiglia plurilingua è – sche las cundiziuns d'emprender èn uschiglio las medemas (tip da scola, schlattaina, abilitads fundamentalas cognitivas, derivanza sociala) – collià en englais cun in avantatg da prestaziun che importa almain in mez onn. Er scolaras e scolars che derivan da famiglias da migraziun cun ina basa linguistica dal tuttafatg betg tudestga, mussan relativamain bunas prestaziuns en l'instrucziun d'englais. Per las cumpetenzas dals giuvenils en englais èn numnadamain decisivas las enconuschientschas d'englais da lur geniturs e lur tenutas che pertutgan la lingua, e betg il status socio-economic u las resursas culturalas (al lieu inditgà, p. 5).

4 Metoda

4.1 Instruments

Svilup da tests da prestaziun
En il rom da l'eruida dal stadi d'emprender èn vegnidas registradas las abilitads receptivas (tadlar e chapir, chapientscha da texts) e las abilitads productivas (discurrer e scriver). Sco basa per sviluppar ils tests da prestaziun e per giuditgar las cumpetenzas en englais han ins duvrà il Plan d'instrucziun dal chantun Grischun e la Norma europeica communabla per las linguas (NEC).

Norma europeica communabla
La NEC correspunda ad in rom da referenza per emprender, instruir ed examinar linguas estras (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment). Cun la NEC è avant maun in model da cumpetenzas che po vegnir utilisà tant per sviluppar las incumbensas da test sco er per sutdivider a maun da teorias ils resultats dals tests en stgalims da cumpetenza resp. en nivels linguistics.

La NEC differenziescha trais plauns fundamentals da l'utilisaziun da la lingua: l'utilisaziun elementara, l'utilisaziun autonoma e l'utilisaziun cumpetenta da la lingua. Mintga plaun vegn sutdividì anc ina giada en nivels linguistics. Tras la sutdivisiun en sis differents nivels linguistics dad A1 fin C2 furnescha la NEC ina basa per registrar e per giuditgar las cumpetenzas linguisticas. La tabella 3 resumescha ils trais plauns resp. ils sis stgalims da nivel da la NEC.

Tabella 3: Stgalims da nivel da la NEC[9]

Utilisaziun elementara da la lingua
A1 – Principiant È abel da chapir e da duvrar noziuns famigliaras e quotidianas sco er frasas fitg simplas che han l'intent da satisfar giavischs concrets. È en cas da preschentar sasez ed autras persunas sco er da far dumondas ad auters umans davart lur persuna – p.ex. nua ch'ellas abitan, tge umans ch'ellas enconuschan u tge chaussas ch'ellas possedan – ed è en cas da respunder a dumondas da quest gener. È en cas da communitgar en moda simpla, sch'ils partenaris da discurs discurran plaun e bain enclegentaivel ed èn pronts da gidar.
A2 – Enconuschientschas fundamentalas È en cas da chapir frasas e noziuns che vegnan utilisadas frequentamain e che han in connex cun secturs dals proxims conturns (p.ex. infurmaziuns davart la persuna e davart la famiglia, far cumissiuns, lavur, proxima vischinanza). È en cas da communitgar en situaziuns simplas e da rutina, nua ch'i sa tracta d'in barat simpel e direct d'infurmaziuns davart chaussas famigliaras ed usitadas. È en cas da descriver cun meds simpels l'atgna derivanza e l'atgna scolaziun, ils conturns directs e las chaussas che han in connex cun basegns directs.

[9] www.europaeischer-referenzrahmen.de/ (access: 10-12-2015).

Utilisaziun autonoma da la lingua
B1 – Utilisaziun avanzada da la lingua È en cas da chapir ils puncts principals, sch'i vegn duvrada ina clera lingua da standard e sch'i sa tracta d'objects famigliars da la lavur, da la scola, dal temp liber e.u.v. È en cas da dumagnar la gronda part da las situaziuns ch'ins inscuntra sin viadis tras il territori linguistic correspundent. È en cas da manar in discurs simpel e coerent davart tematicas famigliaras e davart champs d'interess persunals. È en cas da raquintar davart experientschas e davart eveniments, davart siemis, davart speranzas e davart finamiras e da motivar u da declerar curtamain ils plans e las posiziuns persunalas.
B2 – Utilisaziun autonoma da la lingua È en cas da chapir ils cuntegns principals da texts cumplexs davart temas concrets ed abstracts sco er da chapir discussiuns spezialisadas da l'agen champ specific. È en cas da s'exprimer en moda spontana e fluida, uschia ch'in discurs normal cun persunas da lingua materna è bain pussaivel senza grondas stentas da tuttas duas varts. È en cas da s'exprimer en moda clera e detagliada davart in vast spectrum da temas, da declerar in punct da vista davart ina dumonda actuala e d'inditgar ils avantatgs ed ils dischavantatgs da differentas pussaivladads.
Utilisaziun cumpetenta da la lingua
C1 – Enconuschientschas linguisticas spezialisadas È en cas da chapir in vast spectrum da texts pretensius e pli lungs, sco er d'encleger significaziuns implicitas. È en cas da s'exprimer en moda spontana e fluida senza stuair tschertgar adina puspè visiblamain ils pleds. È en cas da duvrar la lingua en la vita sociala e professiunala u en la scolaziun ed en il studi en moda efficazia e flexibla. È en cas da s'exprimer en moda clera, structurada ed extendida davart temas cumplexs e d'utilisar en quest connex en moda adequata differents meds per colliar texts.
C2 – Enconuschientschas linguisticas quasi sco persunas da lingua materna È en cas da chapir senza difficultads praticamain tut las communicaziuns auditivas u legiblas. È en cas da resumar infurmaziuns da differentas funtaunas a bucca ed en scrit e da dar en quest connex motivaziuns e declerazíuns en ina moda coerenta. È en cas da s'exprimer en moda spontana, fitg fluida e precisa e d'inditgar – er tar fatgs cumplexs – nianzas pli finas dal senn.

Plan d'instrucziun dal chantun Grischun

En englais cumpiglia il Plan d'instrucziun dal chantun Grischun quatter champs da cumpetenza che s'orienteschan a la NEC: tadlar e chapir e chapientscha da texts (abilitads receptivas) sco er discurrer e scriver (abilitads productivas).

La tabella 4 correspunda ad in extract dal Plan d'instrucziun dal chantun Grischun. Ella cuntegna las finamiras linguisticas dals singuls onns da scola en furma dals nivels da la NEC ch'èn da cuntanscher.

Tabella 4: Extract dal Plan d'instrucziun dal chantun Grischun[10]

	Receptiv				Productiv			
	Tadlar e chapir		Chapientscha da texts		Discurrer		Scriver	
5. e 6. classa	A1.2		A1.2		A1.1		A1.1	
Stgalim secundar I	PF*	PE**	PF	PE	PF	PE	PF	PE
1. classa	A1.2	A2.1	A1.2	A2.1	A1.2	A2.1	A1.2	A1.2
2. classa	A2.1	A2.2	A2.1	A2.2	A2.1	A2.2	A1.2	A2.1
3. classa	A2.2	B1.2	A2.2	B1.2	A2.2	B1.2	A2.1	B1.1

*pretensiuns fundamentalas (PF) **pretensiuns extendidas (PE)

En la scola obligatorica èn relevants ils nivels da cumpetenza dad A1.1 fin B1.2 (utilisaziun elementara fin autonoma da la lingua). Sin il stgalim primar vegni spetgà che las scolaras ed ils scolars sa chattian en tadlar e chapir, en chapientscha da texts ed en discurrer sin ils nivels da cumpetenza A1.1 ed A1.2. Perquai che las abilitads receptivas sa sviluppan pli svelt che las productivas vegni spetgà en scriver il nivel da cumpetenza A1.1. En la 2. classa dal stgalim secundar I vegni differenzià tranter las pretensiuns fundamentalas e las pretensiuns extendidas. I vegn spetgà che las scolaras ed ils scolars cun pretensiuns extendidas sa chattian en tadlar e chapir, en chapientscha da texts ed en discurrer sin ils nivels da cumpetenza A1.1 fin A2.2, en scriver sin ils nivels A1.1 fin A2.1. Da las scolaras e dals scolars cun pretensiuns fundamentalas vegni spetgà ch'els sa chattian en tadlar e chapir, en chapientscha da texts ed en discurrer sin ils nivels da cumpetenza A1.1 fin A2.1, en scriver sin ils nivels A1.1 fin A1.2.

Per la grammatica è il plan d'instrucziun vegnì extendì per il "référentiel"[11]. Quel cuntegna infurmaziuns davart la pussaivladad da colliar ils meds linguistics grammaticals cun las finamiras d'agir communicativas dal plan d'instrucziun e mussa ina successiun raschunaivla tar l'acquisiziun da meds linguistics. Plinavant vegnan ils meds linguistics attribuids als nivels da la NEC (tabella 5).

[10] Plan d'instrucziun "Englais sco segunda lingua estra en las scolas popularas grischunas", uffizi per la scola populara ed il sport, avrigl 2012, pagina 6.

[11] Plan d'instrucziun "Englais sco segunda lingua estra en las scolas popularas grischunas", référentiel, uffizi per la scola populara ed il sport, avrigl 2015.

Tabella 5: Extract dal référentiel [12]

	Meds linguistics grammaticals	
	Tadlar e chapir, chapientscha da texts, discurrer	Scriver
5. e 6. classa	A1.2	
Stgalim secundar I		
1. classa PF	A1.2	
1. classa PE e **2. classa PF**	A2.1	A1.2
2. classa PE e 3. classa PF	A2.2	A2.1
3. classa PE	B1.1 fin B1.2	A2.2 fin B1.1

La tavla da lecziuns dal rom englais sin il stgalim secundar I è vegnida adattada per l'onn da scola 2015/16, uschia ch'i vegnan instruidas en tut las trais regiuns linguisticas mintgamai trais lecziuns englais en la 1. e 3. classa e quatter lecziuns englais en la 2. classa[13].

Svilup d'incumbensas da test
Las incumbensas da test èn vegnids sviluppads cuminaivlamain cun persunas d'instrucziun dal chantun Grischun (Luca Crameri, Monique Huonder, Antonija Renic Matic e Chantal Villiger). Las persunas d'instrucziun han survegnì ina introducziun en il svilup d'incumbensas da test ed han lura sviluppà las incumbensas. Quellas èn vegnidas adattadas da l'institut per evaluaziun da la furmaziun a maun da criteris da la teoria da tests.

Registraziun da cumpetenzas receptivas
Per registrar las cumpetenzas en tadlar, en leger ed en grammatica èn vegnids applitgads tests online. Ils tests online vegnan schliads al computer ed èn per regla concepids sco tests adaptivs da plirs stgalims (multistage) (Duanli, von Davier & Lewis, 2014). L'illustraziun 1 mussa co ch'in tal test adaptiv è concepì.

[12] Plan d'instrucziun "Englais sco segunda lingua estra en las scolas popularas grischunas", référentiel, uffizi per la scola populara ed il sport, avrigl 2015, pagina 41.
[13] Tavlas da lecziuns dal stgalim secundar I: Dotaziun d'englais en scolas talianas. Chantun Grischun. Conclus da la regenza dals 19 da matg 2015 (protocol nr. 460).

Illustraziun 1: Test adaptiv da plirs stgalims

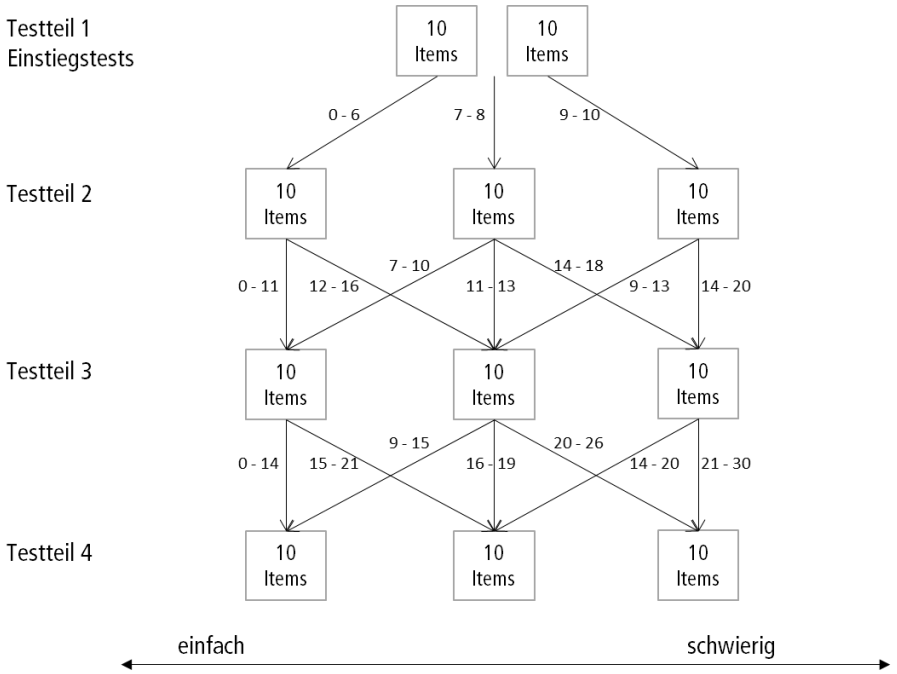

Mintga test da plirs stgalims cumpiglia quatter parts da test e cumenza cun in test inizial cun incumbensas facilas fin mez difficilas. Las scolaras ed ils scolars vegnan attribuids casualmain ad in da dus tests inizials equivalents (segments). Per las parts 2 fin 4 dal test stattan mintgamai a disposiziun trais segments da differenta difficultad. Sin basa da lur prestaziuns en las parts precedentas dal test vegnan las scolaras ed ils scolars tramessas ad in segment da la part suandanta dal test, nua che la difficultad correspunda il meglier a lur abilitads.

La coordinaziun tranter la difficultad da las incumbensas da test e l'abilitad da las scolaras e dals scolars permetta da mesirar en moda effizienta las cumpetenzas da las scolaras e dals scolars e da minimar il sbagl da mesiraziun (Duanli, von Davier & Lewis, 2014). Las incumbensas d'ina part dal test ston vegnir schliadas entaifer in temp fixà. Las scolaras ed ils scolars han la pussaivladad da laschar ora incumbensas, da returnar tar incumbensas e da curreger la resposta avant la scadenza dal temp. Suenter ch'il temp è scadì na pon las incumbensas da la part dal test betg pli vegnir midadas.

Registraziun da cumpetenzas productivas: scriver

Per registrar il scriver èn vegnidas sviluppadas duas differentas incumbensas da scriver. Per l'ina han las scolaras ed ils scolars stuì sa preschentar en in blog da classa a lur conscolaras e conscolars, per l'autra han els stuì scriver ina contribuziun per ina gasetta scola davart il tema "Tip da musica". Per giuditgar ils texts è vegnì applitgà in raster da giudicament. La procedura da giudicament correspunda ad in proceder analitic (analytical scoring), nua che differents aspects d'in text vegnan valitads tenor graduaziuns ch'èn formuladas verbalmain (Weigele, 2002). Il giudicament dals texts sa referescha a las abilitads communicativas e linguisticas che sa mussan en il text producì (Becker-Mrotzek & Böttcher, 2011; Nussbaumer & Sieber, 1994). Il raster cumpigliava duas dimensiuns da giudicament fundamentalas:

- cuntegn: adempliment da l'incumbensa, chapaivladad, originalitad e connex dal text
- correctadad linguistica: sintaxa, grammatica, ortografia e vocabulari

Las duas dimensiuns vegnan operaziunalisadas cun totalmain otg criteris da giudicament. Mintga criteri distingua trais u quatter graduaziuns.

Ils texts èn vegnids giuditgads d'in team d'anglistas ed anglists. Per che tut las persunas applitgeschian durant l'entir temp da giudicament da medema maniera ils criteris da giudicament, han – suenter ina fasa da scolaziun – tut las persunas giuditgà mintga di tschintg fin diesch texts tschernids casualmain, ed ils giudicaments èn vegnids cumparegliads in cun l'auter. Tras quest proceder han ins pudì cuntanscher ch'igl è vegnì applitgà ina scala da giudicament unitara. Las differenzas restantas areguard la rigurusadad da correctura da las persunas giuditgantas èn vegnidas resguardadas tar la calculaziun dals resultats.

Registraziun da cumpetenzas productivas: discurrer
Per registrar il discurrer èn vegnidas applitgadas duas incumbensas. Sco emprim han las scolaras ed ils scolars stuì raquintar ina istorgia da maletgs davart il tema "Little Red Riding Hood and the Wolf" (discurrer en furma da monolog) e suenter manar in discurs cun la persuna d'instrucziun davart il tema "Dublin City Tour" (discurrer en furma da dialog).

Las cumpetenzas da discurrer èn vegnidas registradas da las persunas d'instrucziun en il discurs individual cun las scolaras ed ils scolars. Quai vul dir che las persunas d'instrucziun han realisà las incaricas da discurrer en furma da monolog ed en furma da dialog cun mintga scolara e scolar tenor ina instrucziun standardisada. Per motivs economics han las persunas d'instrucziun stuì giuditgar las cumpetenzas da discurrer cun agid d'exempels da cumparegliaziun. Per quest intent han ils discurs pudì vegnir registrads u che las cumpetenzas da discurrer èn vegnidas giuditgadas d'ina segunda persuna d'instrucziun. Per il giudicament èn stads a disposiziun trais exempels da cumparegliaziun sco er ina scala da giudicament correspundenta. Las contribuziuns discurridas da mintga scolara e scolar han stuì vegnir cumparegliadas cun ils exempels e vegnir classifitgadas a maun da la scala da giudicament. La valitaziun è vegnida nudada per mintga incumbensa sin in fegl da giudicament e vegnida tramessa per posta a l'institut per evaluaziun da la furmaziun.

Schlattaina, emprima lingua, versiun dal plan d'instrucziun da la scola primara e derivanza sociala
Las indicaziuns davart la schlattaina e davart l'emprima lingua da las scolaras e dals scolars sco er davart la versiun dal plan d'instrucziun, cun la quala las scolaras ed ils scolars èn vegnids instruids en la scola primara, derivan da las persunas d'instrucziun.

La variabla davart l'emprima lingua è lura vegnida sutdividida – tenor las directivas IPE[14] – en scolaras e scolars, dals quals l'emprima lingua correspunda a la lingua

[14] Directivas davart l'instrucziun da promoziun per scolaras e scolars da lingua estra. Departament d'educaziun, cultura e protecziun da l'ambient, 9 da matg 2016.

d'instrucziun, ed en scolaras e scolars, dals quals l'emprima lingua na correspunda betg a la lingua d'instrucziun.

Da las indicaziuns davart la versiun dal plan d'instrucziun durant la scola primara èn vegnidas utilisadas las trais versiuns tudestg, rumantsch e talian. Plinavant èsi vegnì registrà, tge scolaras e scolars che han visità en la scola primara ina scola bilingua.

Per registrar la derivanza sociala han ins dumandà las scolaras ed ils scolars, tge furmaziun da scola che lur geniturs hajan, tgenin che saja il certificat da furmaziun il pli aut da lur geniturs sco er quants cudeschs ch'els hajan a chasa. Sin basa da quai è vegnì furmà in index cun ina valur media $M = 0$ ed ina divergenza da standard $SD = 1$. Per preschentar ils resultats èn las scolaras ed ils scolars vegnids attribuids sin basa da la valur d'index a las duas gruppas "derivanza sociala privilegiada" e "derivanza sociala dischavantagiada".

4.2 Realisaziun

Realisaziun standardisada
Ils tests en tadlar e chapir, en chapientscha da texts, en grammatica ed en scriver èn vegnids realisads da las persunas d'instrucziun en classa tenor ina instrucziun standardisada. Ils tests online èn vegnids curregids automaticamain. Ils texts da las scolaras e dals scolars èn vegnids giuditgads da l'institut per evaluaziun da la furmaziun. Ils tests en cumpetenza da discurrer èn vegnids realisads e giuditgads da las persunas d'instrucziun tenor ina instrucziun standardisada.

Tests online per far tests adaptivs
Per realisar ils tests online al computer ha pudì vegnir utilisada la software per tests adaptivs che vegn applitgada per eruir il stadi d'emprender en il spazi da furmaziun da la Svizra nordorientala (www.check-dein-wissen.ch). La software pussibilitescha d'applitgar en moda flexibla tests online al computer. Auter che tar tests linears, nua che tut las scolaras ed ils scolars schlian las medemas incumbensas, sa laschan tests adaptivs realisar en moda flexibla. Perquai ch'i sa tractava d'ina eruida standardisada dal stadi d'emprender, nua che tut las scolaras e tut ils scolars han stuì schliar tuttina bleras incumbensas davart ils medems cuntegns, è vegnì applitgà il "adaptive multistage testing" (MST u "branched test") (cf. chapitel 4.1).

Linguas
La realisaziun da l'eruida dal stadi d'emprender è vegnida purschida en tudestg e talian. La software ed ils documents en scrit èn vegnids translatads dal tudestg en talian da Manuela Della Ca'-Tuena e da Dante Peduzzi.

Scolaziun
Las persunas d'instrucziun èn vegnidas preparadas per la realisaziun en in lavuratori d'in mez di. Plinavant è ina hotline stada a disposiziun durant la realisaziun per respunder dumondas. Per pudair preparar las scolaras ed ils scolars per la realisaziun dal test al computer è vegnì mess a disposiziun l'avrigl 2017 in test da demo. Il stadi d'emprender è vegnì eruì tranter ils 15 da matg ed ils 30 da zercladur 2017.

4.3 Emprova da controlla

La participaziun a l'eruida dal stadi d'emprender dal rom englais è stada obligatorica per tut las scolas resp. per tut las scolaras e tut ils scolars da la scola reala e secundara dal chantun Grischun. Scolaras e scolars cun in basegn spezial da promoziun (finamiras da l'instrucziun adattadas) èn medemamain sa participads a l'eruida dal stadi d'emprender (status Pin-c[15]). La tabella 6 dat ina survista dal dumber da scolaras e scolars ch'èn vegnids instruids – tenor la statistica da furmaziun – en las 2. classas da la scola secundara e reala (populaziun) e ch'èn sa participads a l'eruida dal stadi d'emprender (emprova da controlla).

Tabella 6: Scolaras e scolars da la 2. classa da la scola secundara e da la scola reala, onn da scola 2016/17: populaziun ed emprova da controlla

	Scolaras e scolars			Classas
	Populaziun	Emprova da controlla	Emprova da controlla	Emprova da controlla
	Dumber N	Dumber N	Quota %	Dumber N
Total	1533	1497	98%	135
Scola reala	619	569	92%	64
Scola secundara	914	928	102%[1]	71

[1] Pervia da mutaziuns e da midadas da nivel durant l'onn da scola è la populaziun pli gronda che l'emprova da controlla.

Las differenzas tranter la populaziun e l'emprova da controlla sa laschan declerar. Las indicaziuns davart la populaziun derivan da la statistica da furmaziun. Questas datas vegnan eruidas al cumenzament da l'onn da scola. L'eruida dal stadi d'emprender è percunter vegnida realisada pir a la fin da l'onn da scola. Cunzunt en las regiuns turisticas datti mintgamai diversas mutaziuns. Plinavant èn bleras scolas dal stgalim secundar I organisadas en in model da nivel. Scolaras e scolars pon midar ils nivels dals singuls roms (tranter auter er englais) durant l'onn da scola ed uschia a tscherts muments er il tip da scola (scola reala / scola secundara).

Tut en tut èn sa participads 1497 scolaras e scolars a l'eruida dal stadi d'emprender, e 1407 dad ellas ed els han elavurà tut las tschintg parts dal test. 103 uffants èn scolaras e scolars cun in basegn spezial da promoziun en englais (status Pin-c, cf. tabella 7).

[15] Directivas davart las mesiras da la pedagogia speziala. Cuira: uffizi per la scola populara ed il sport, avrigl 2013, p. 5.

Tabella 7: Emprova da controlla da las scolaras e dals scolars cun in basegn spezial da promoziun (Pin-c) tenor schlattaina, emprima lingua e tip da scola

	Scolaras e scolars cun Pin-c	
	Dumber	Quota
Mattas	48	46.6%
Mats	55	53.4%
Emprima lingua = lingua d'instrucziun	63	61.2%
Da lingua estra tenor las directivas IPE	40	38.8%
Scola reala	98	95.1%
Scola secundara	5	4.9%

Sin basa da l'auta quota da participaziun pon ils resultats vegnir designads sco generalisabels, però betg per l'entira annada da scolaras e scolars, mabain mo per las scolaras ed ils scolars da la scola reala e secundara che han visità il rom englais en la 2. classa dal stgalim secundar I. La sfalsificaziun en consequenza da la regulaziun che variescha tut tenor il tip da scola (rom obligatoric, rom d'elecziun) è fitg pitschna. En la populaziun importa la quota da scolaras e scolars 40 pertschient en la scola reala e 60 pertschient en la scola secundara. En l'emprova da controlla è la proporziun sumeglianta: 38 pertschient appartegnan a la scola reala, 62 pertschient a la scola secundara.

La tabella 8 mussa la repartiziun da las emprovas da controlla tenor regiun linguistica. Il total da mo pli 1375 scolaras e scolars (cf. tabella 6) sa lascha declerar tras quai che las scolaras ed ils scolars cun Pin-c (*n* = 103) sco er 6 scolaras e scolars cun englais sco emprima lingua e 13 scolaras e scolars che n'avevan betg frequentà la scola primara en il chantun Grischun, èn vegnids exclus da las analisas. Il dumber da scolaras e scolars en la regiun linguistica taliana (*n* = 112) è fitg pitschen, ed er il dumber en il territori linguistic rumantsch po vegnir classifitgà sco pitschen (*n* = 276). Ils resultats sa laschan bain generalisar da princip per la populaziun. Ins sto dentant partir dal fatg che las populaziuns da pliras annadas sa differenzieschian areguard caracteristicas relevantas per las cumpetenzas en englais, sco emprima lingua u derivanza sociala.

Tabella 8: Emprova da controlla da las scolaras e dals scolars tenor regiuns linguisticas

	Dumber	Quota
Tudestg	987	71.8%
Rumantsch	276	20.1%
Talian	112	8.1%
Total	1375	100.0%

La tabella 9 mussa la repartiziun da l'emprova da controlla tenor schlattaina, emprima lingua e tip da scola entaifer la regiun linguistica. Las indicaziuns mussan ch'ils

dumbers da cas en las regiuns linguisticas èn relativamain pitschens per analisar la relevanza da singulas caracteristicas, sco emprima lingua.

Tabella 9: Emprova da controlla da las scolaras e dals scolars tenor regiun linguistica, schlattaina, emprima lingua e tip da scola

	Tudestg		Rumantsch		Talian	
	Dumber	Quota	Dumber	Quota	Dumber	Quota
Mattas	502	50.9%	127	46.0%	66	58.9%
Mats	485	49.1%	149	54.0%	46	41.1%
Emprima lingua = lingua d'instrucziun	765	77.5%	182	65.9%	94	83.9%
Da lingua estra tenor las directivas IPE	222	22.5%	94	34.1%	18	16.1%
Scola reala	339	34.3%	88	31.9%	33	29.5%
Scola secundara	648	65.7%	188	68.1%	79	70.5%

Ultra da quai èn duas gruppas d'in interess pervia da lur socialisaziun linguistica. Per l'ina las scolaras ed ils scolars che discurran tudestg sco emprima lingua, ma ch'èn – pervia da lur lieu da domicil – vegnids instruids durant la scola primara en la lingua da scola rumantsch resp. tenor il plan d'instrucziun rumantsch (*n* = 51 u 3,4 pertschient; cf. tabella 10).

Tabella 10: Emprova da controlla da las scolaras e dals scolars da lingua tudestga cun plan d'instrucziun rumantsch durant la scola primara tenor schlattaina e tip da scola

	Emprima lingua tudestg: plan d'instrucziun rumantsch	
	Dumber	Quota
Mattas	35	68.8%
Mats	16	31.4%
Scola reala	16	31.4%
Scola secundara	35	68.6%

Per l'autra las scolaras ed ils scolars che han visità la scola primara d'ina scola bilingua (*n* = 61 u 4,1 pertschient; cf. tabella 11). Quatter scolaras e scolars che avevan visità ina scola bilingua, ma che han in basegn spezial da promoziun, èn vegnids exclus da las analisas pervia da lur status Pin-c en englais e n'èn er betg cuntegnids en la descripziun da l'emprova da controlla.

Tabella 11: Emprova da controlla da las scolaras e dals scolars en scolas bilinguas durant la scola primara tenor schlattaina, emprima lingua e tip da scola

	Scolas bilinguas	
	Dumber	Quota
Mattas	37	60.7%
Mats	24	39.3%
Emprima lingua = lingua d'instrucziun	44	72.1%
Da lingua estra tenor las directivas IPE	17	27.9%
Scola reala	17	27.9%
Scola secundara	44	72.1%

4.4 Evaluaziun

Scalaziun da las datas da prestaziun

Per scalar las datas da prestaziun èn vegnids applitgads models unidimensiunals da la "item response theory" (IRT). La IRT cumpiglia differents models probabilistics che supponan ina relaziun stocastica tranter il cumportament da resposta d'ina persuna, l'abilitad da la persuna ed ils parameters d'incumbensas (p.ex. difficultad da l'incumbensa). La finamira da quests models è la determinaziun d'ina constataziun davart la probabilitad sur la soluziun d'ina incumbensa en dependenza da caracteristicas da la persuna, p.ex. da la cumpetenza. Questa relaziun vegn exprimida tras ina funcziun logistica matematica betg lineara (Rost, 2004; van Linden & Hambleton, 1997).

Per scalar las datas da prestaziun èn las respostas da las scolaras e dals scolars vegnidas codadas per mintga incumbensa da test sco correctas u faussas, vul dir sco incumbensas dicotomas cun duas respostas pussaivlas. Per evaluar las incumbensas dicotomas da test è vegnì applitgà in model logistic da dus parameters (er: model Birnbaum; Birnbaum, 1958), nua ch'i na vegn betg mo stimada la difficultad da l'incumbensa (β), mabain er la selectivitad da l'incumbensa (α) (cf. de Ayala, 2009). Qua tras sa determinescha la probabilitad da la soluziun p sco

$$p(x_j = 1 \mid \theta_i, \alpha_j, \beta_j) = \frac{e^{\alpha_j(\theta_i - \beta_j)}}{1 + e^{\alpha_j(\theta_i - \beta_j)}}$$

uschia che las incumbensas pon avair ina posiziun differenta sin la dimensiun da l'abilitad latenta (θ) resp. sin la dimensiun da difficultad (β) sco er ina pendenza differenta.

Cumpareglià cun il model pli simpel d'in parameter (er: model Rasch; Rasch, 1960), nua ch'i vegnan fixads ils medems parameters da pendenza per tut las incumbensas, resulta per regla l'avantatg d'ina meglra correspundenza cun las datas. Da resguardar èsi dentant che las incumbensas vegnan resguardadas differentamain per calcular

las cumpetenzas en il model da dus parameters, numnadamain proporziunalmain tar lur selectivitad (cf. Birnbaum, 1968). Las datas èn vegnidas scaladas cun il pachet da software TAM da Kiefer, Robitzsch e Wu (2017) en ils conturns da svilup R (R Core Team, 2016).

La relaziun tranter probabilitad da la soluziun, abilitad d'ina persuna e difficultad d'ina incumbensa è centrala per interpretar resultats da tests. Uschenavant che incumbensas da test correspundan al model probabilistic, pon ils resultats dal test vegnir interpretads areguard las incumbensas da test. Concretamain vul quai dir ch'i po vegnir determinà – sin basa dal resultat dal test individual – per mintga incumbensa, quant probabel ch'igl è ch'ina scolara u in scolar schlia correctamain l'incumbensa. Tras l'applicaziun da models da test probabilistics pon ils resultats dal test vegnir interpretads areguard in criteri – p.ex. areguard ils nivels da la NEC u areguard las finamiras dal plan d'instrucziun (Moser, 2009).

Examinaziun da "differential item functioning"
Sin fundament da las differentas situaziuns da partenza per las scolaras ed ils scolars da las trais regiuns linguisticas èsi vegnì examinà, sche las cumpetenzas linguisticas vegnan registradas en tut las trais regiuns linguisticas da medema maniera cun ils instruments applitgads. Igl è pia vegnì examinà, sche las incumbensas da test applitgadas han funcziunà da medema maniera en las trais regiuns linguisticas u sch'i èn avant maun differentas probabilitads da soluziun cun las medemas cumpetenzas. I pudess p.ex. esser che tschertas incumbensas vegnan schliadas meglier en ina regiun linguistica pervia da la socialisaziun linguistica. Ina cumparegliaziun gista tranter las regiuns linguisticas po dentant vegnir fatga mo, sche la difficultad (relativa) da las incumbensas è identica per las scolaras ed ils scolars da las trais regiuns. Sche las difficultads da las incumbensas sa differenzieschan per scolaras e scolars da differentas regiuns, lura vegni discurrì da "differential item functioning" (DIF) (Wu et al. 2007, p. 76). Incumbensas cun DIF na vegnan betg resguardadas per las analisas.

Furmaziun d'ina scala da cumpetenza
Tras la scalaziun vegnan messas las datas da prestaziun (respostas correctas e faussas) sin ina scala cuntinuada. En in proxim pass èn las datas da prestaziun scaladas vegnidas transfurmadas en ina scala cun ina valur media M = 800 puncts e cun ina divergenza da standard SD = 60 puncts. La valur media è vegnida fixada ad 800 puncts, perquai ch'ils resultats èn vegnids tramess a las persunas d'instrucziun sco er a las scolaras ed als scolars, uschia ch'igl è stà necessari da duvrar ina scala da cumpetenza gia existenta.

Questa scala da cumpetenza vegn applitgada en ils chantuns Argovia, Basilea-Champagna, Basilea-Citad e Soloturn (spazi da furmaziun da la Svizra nordorientala) en il rom da las eruidas dal stadi d'emprender, ils uschenumnads checks (www.check-dein-wissen.ch). La scala da check cumpiglia cumpetenzas davent da la 3. classa da la scola primara fin a la 3. classa dal stgalim secundar I e tanscha da var 200 fin 1200 puncts. Ils resultats a la fin da la 2. classa dal stgalim secundar I sa chattan sin questa scala per regla tranter 600 e 1000 puncts.

La scala da cumpetenza è vegnida furmada per ils champs tadlar e chapir, chapientscha da texts, scriver e grammatica. Ils resultats per il champ discurrer èn percunter vegnids preschentads sin ina scala simpla dad 1 fin 7 puncts. Questa scala correspunda al giudicament da las cumpetenzas da discurrer tras la persuna

d'instrucziun. A las persunas d'instrucziun èn vegnids suttamess per mintga incumbensa trais exempels da cumparegliaziun per il giudicament, quai che ha purtà la suandanta valitaziun: 1 = pli bass che l'exempel 1; 2 = correspunda a l'exempel 1; 3 = tranter l'exempel 1 e 2; 4 = correspunda a l'exempel 2; 5 = tranter l'exempel 2 e 3; 6 = correspunda a l'exempel 3; 7 = pli aut che l'exempel 3.

Giudicament da las cumpetenzas (part 5.1–5.3)
Per ch'ils resultats da las scolaras e dals scolars possian vegnir preschentads ed interpretads areguard ils nivels da la NEC, vegn la scala sutdividida en nivels correspundents. La sutdivisiun d'ina scala en nivels pretenda ch'i vegnian fixads uschenumnads «cut scores» resp. valurs da tagl sin la scala. Las valurs da tagl correspundan als cunfins tranter ils nivels, p.ex. nivel A1 e nivel A2. Il proceder per fixar valurs da tagl sin ina scala da prestaziun cuntinuada vegn designà sco determinaziun dals standards (Cizek & Bunch, 2007).

Per giuditgar ils resultats a maun dals nivels da la NEC è la "item response theory" d'ina impurtanza centrala, perquai ch'i vegn supponida cun quests models ina relaziun tranter il cumportament da resposta d'ina persuna, la cumpetenza e la difficultad da l'incumbensa. Quai vul dir ch'igl è pussaivel da far indicaziuns davart la probabilitad, cun la quala incumbensas d'ina tscherta difficultad resp. d'in tschert nivel vegnan schliadas.

Determinaziun dals standards (part 5.1–5.3)
Per fixar las valurs da tagl è vegnida realisada ina determinaziun dals standards. Per la determinaziun dals standards è vegnì constituì in panel d'experts ed experts che arriva a la fixaziun da las valurs da tagl en ina procedura iterativa da giudicaments individuals e da discussiuns en gruppas. En quest connex vegnan messas a disposiziun a las expertas ed als experts – tut tenor la metoda applitgada – infurmaziuns davart la difficultad empirica da las incumbensas e davart las consequenzas che la fixaziun da la valur da tagl ha per la repartiziun reala da las scolaras e dals scolars. Da princip vegnan differenziadas duas differentas modas da proceder: modas, nua ch'il test stat en il center (procedura Angoffe e metoda Bookmark), e modas, nua che las persunas stattan en il center (Cizek, 2001).

Per sutdivider las scalas utilisadas en ils nivels da la NEC è vegnida applitgada la metoda Bookmark ch'è vegnida adattada dal *National Institute for Educational Measurement Cito*[16], l'uschenumnada metoda 3DC (3DC = Data-Driven Direct Consensus) (Cito, 2009). Tar questa metoda vegni supponì che las incumbensas d'in test possian vegnir divididas en clusters. Las expertas ed ils experts vegnan supplitgads d'inditgar quants puncts ch'ina scolara u in scolar cuntanscha en in cluster, sche sias abilitads sa chattan exactamain sin il cunfin dal nivel correspundent da la NEC. Las difficultads da las incumbensas calculadas tenor la "item response theory" vegnan resguardadas tar la metoda 3DC (Cizek, 2001).

Il giudicament ha lieu en duas rundas. En l'emprima runda fixeschan las expertas ed ils experts individualmain ils dumbers da puncts per las limitas. Lura vegnan discutadas las incumbensas en la gruppa. Sco punct da partenza da la discussiun

[16] Il National Institute for Educational Measurement Cito sa chatta ad Arnheim, Pajais Bass.

servan ils resultats da l'emprima runda sco er las repartiziuns procentualas da las scolaras e dals scolars che resultan qua tras (media per las limitas da tut las expertas e da tut ils experts) e che appartegnessan ussa al nivel correspundent. Suenter la discussiun – en la segunda runda – pon las expertas ed ils experts mantegnair u adattar lur valurs en mintga cluster. Lura vegn anc ina giada preschentada a las expertas ed als experts la repartiziun da las scolaras e dals scolars sin ils nivels che vegn spetgada sin basa da lur valitaziun. Las medias da la segunda runda vegnan lura utilisadas sco limitas per l'attribuziun dals nivels al rom da referenza.

Per ils champs da cumpetenza tadlar e chapir e chapientscha da texts è vegnida realisada ina determinaziun dals standards per fixar la valur da tagl tranter A1/A2 ed A2/B1[17]. La gruppa d'expertas e d'experts è sa cumponida da persunas che han experientscha cun englais sco lingua da scola e ch'enconuschan la NEC. La gruppa ha cumpiglià 14 persunas dals Pajais Bass e dal chantun Grischun.

Per ils champs discurrer e scriver è medemamain vegnida realisada ina determinaziun dals standards per l'attribuziun als nivels da la NEC. En quest connex han las expertas ed ils experts giuditgà l'emprim, a tge nivel da la NEC che las incumbensas appartegnan. Sin quai èn vegnids giuditgads mintgamai ils trais exempels da cumparegliaziun en discurrer e mintgamai sis exempels da text da differenta cumplexitad en scriver. Qua han las expertas ed ils experts stuì respunder la suandanta dumonda: "Correspundan ils exempels al nivel da l'incumbensa tenor la NEC u sa chattan els sut resp. sur quest nivel?"

Perquai ch'i n'existan nagins nivels da la NEC per il champ grammatica, vegnan quests resultats preschentads sin tschintg stgalims da cumpetenza (stgalim da cumpetenza I fin V).

Significanza statistica (part 5.4–5.8)
La significanza statistica *p* vegn duvrada per inditgar l'impurtanza d'in resultat che deriva d'ina analisa statistica. Sch'in effect (p.ex. la cumparegliaziun da duas valurs medias) è statisticamain signifitgant, lura è la probabilitad che l'effect è resultà casualmain pli pitschna che tar ina valur da tagl fixada ordavant, ed el po pia vegnir generalisà per l'entira totalitad da basa (populaziun) (Nickerson, 2000).

En quest rapport è vegnida tschernida sco usità ina probabilitad d'errur da 5 pertschient ($\alpha = 0.05$). Consequentamain vegni discurrì d'in resultat statisticamain signifitgant, sche la probabilitad *p* ch'in effect observà u anc pli ferm resultia casualmain, cumbain ch'i n'è betg avant maun in tal effect en la totalitad da basa, importa 5 pertschient u damain.

[17] Cumpareglià cun il Plan d'instrucziun grischun utilisescha la NEC mo ils nivels A1 fin C2. Tar quests nivels porscha la NEC descripziuns uffizialas. Per nivels sco p.ex. A2.1 na datti naginas descripziuns uffizialas en la NEC. Per quest motiv sa referescha la determinaziun dals standards, ch'è vegnida realisada cun participaziun internaziunala, mo als nivels, per ils quals la NEC cuntegna descripziuns uffizialas. Sch'i vegnan attestadas ad ina scolara u ad in scolar cumpetenzas sin il nivel A2 tras questa determinaziun internaziunala dals standards, dispona ella u el da cumpetenzas che correspundan almain al nivel svizzer A2.1.

Analisas da regressiun ierarchicas (part 5.4–5.8)
Per calcular ils connexs èn vegnidas fatgas analisas da plirs plauns. Questas analisas ierarchicas sa basan per part sin las medemas supposiziuns sco l'analisa da regressiun. La differenza è dentant quella ch'i vegn formulada in'atgna equaziun da regressiun entaifer mintga unitad. Cun questas analisas po vegnir stimada l'influenza d'ina u da pliras variablas independentas (p.ex. schlattaina, emprima lingua, plan d'instrucziun da la scola primara, tip da scola) per ina variabla dependenta (p.ex. cumpetenzas en englais) resguardond ils plauns dal sistem da furmaziun (scola, classa, scolara e scolar), ma en las analisas actualas èn cuntegnids mo dus plauns (resp. duas equaziuns), numnadamain "classa" e "scolara e scolar". La constanta e la pendenza da la lingia da regressiun pon variar tranter las scolaras ed ils scolars e tranter las classas e pon perquai vegnir consideradas sco variablas casualas (Raudenbush & Bryk, 2002).

Fermezzas d'effects (part 5.4)
La fermezza da l'effect *d* è ina mesira per descriver la grondezza d'ina differenza tranter dus indicaturs statistics (p.ex. tranter las medias da duas gruppas). La fermezza da l'effect *d* da duas medias resulta da la differenza da las medias da las gruppas en proporziun cun la repartiziun da las medias entaifer las duas gruppas. La fermezza da l'effect *d* correspunda pia ad ina differenza standardisada da la media, ch'exprima en divergenzas da standard quant gronda che la differenza tranter duas gruppas è. Tenor la convenziun en la perscrutaziun psicologica experimentala vegn considerada ina fermezza da l'effect da $d = 0.2$ sco effect pitschen, da $d = 0.5$ sco effect mesaun e da $d = 0.8$ sco effect grond (Cohen, 1988).

5 Resultats

5.1 Cumpetenzas en englais a la fin da la 2. classa dal stgalim secundar I

En l'illustraziun 2 è preschentada la repartiziun da las scolaras e dals scolars suenter 4 onns instrucziun d'englais – tut en tut 11 lecziuns per emna – sin ils nivels NEC per il champ *tadlar e chapir*. L'illustraziun cuntegna ils resultats da las scolaras e dals scolars en general sco er dividids tenor ils dus tips da scola scola reala e scola secundara. Circa 31 pertschient da las scolaras e dals scolars cuntanschan il nivel A1. Ulteriurs circa 41 pertschient han cumpetenzas dal nivel A2 e circa 28 pertschient cumpetenzas almain dal nivel B1.

Illustraziun 2: Tadlar e chapir: repartiziun da las scolaras e dals scolars sin ils nivels NEC en general e tenor tip da scola

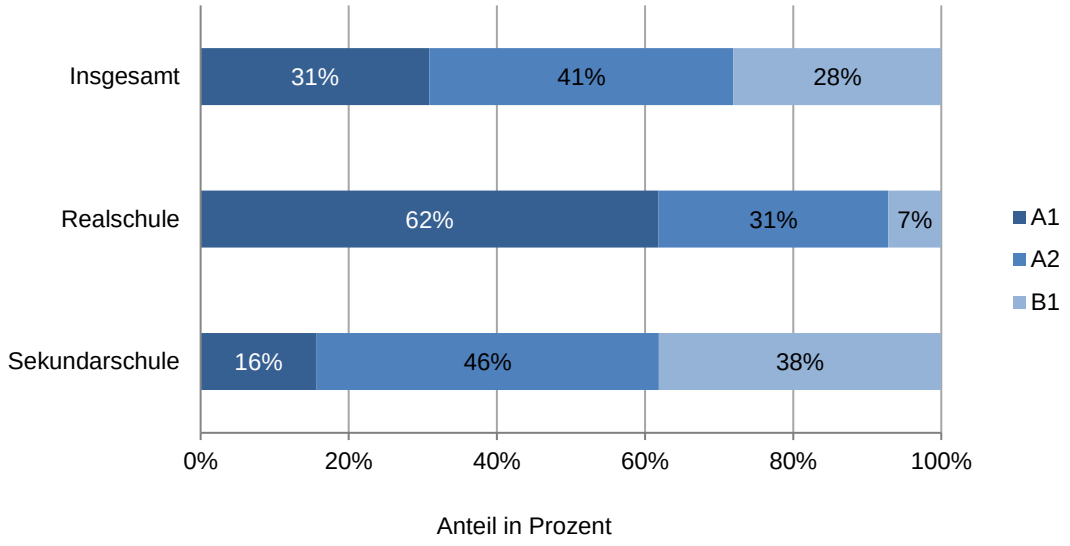

Tranter ils dus tips da scola datti cleras differenzas en tadlar e chapir. Entant che 16 pertschient da las scolaras e dals scolars da la scola secundara cuntanschan il nivel A1, èn quai en la scola reala cun 62 pertschient la maioritad da las scolaras e dals scolars. Nivel A2 cuntanschan en la scola secundara 46 pertschient ed en la scola reala 31 pertschient. Al nivel B2, il nivel il pli aut cumprovà, arrivan en la scola reala 7 pertschient ed en la scola secundara 38 pertschient da las scolaras e dals scolars.

En *chapientscha da texts* (illustraziun 3) èn ils resultats circa ils medems sco en tadlar e chapir. Circa 35 pertschient da las scolaras e dals scolars cuntanschan il nivel A1. Ulteriurs 36 pertschient arrivan al nivel A2, entant che 29 pertschient han almain cumpetenzas dal nivel B1.

Las differenzas tranter ils dus tips da scola èn grondas. Cun 70 pertschient cuntanscha la gronda maioritad da las scolaras realas e dals scolars reals il nivel A1, entant che en la scola secundara appartegnan 18 pertschient al nivel A1. Il rest da las scolaras realas e dals scolars reals appartegna per 25 pertschient al nivel A2 e per 5 pertschient al nivel B1. Il rest da las scolaras secundaras e dals scolars secundars sa reparta egualmain sin ils nivels A2 e B1 (mintgamai 41 pertschient).

Illustraziun 3: Chapientscha da texts: repartiziun da las scolaras e dals scolars sin ils nivels NEC en general e tenor tip da scola

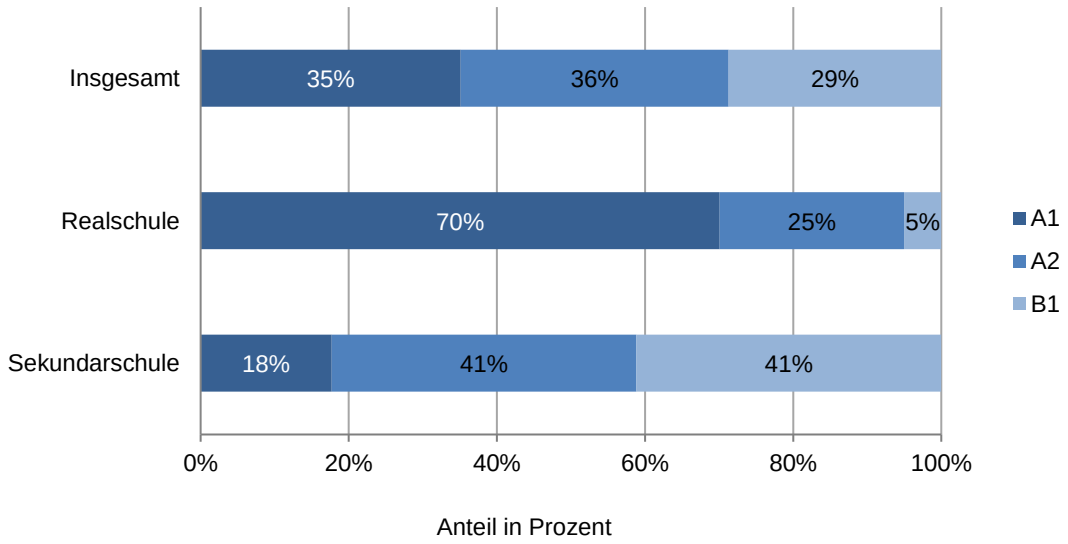

Ils resultats en *scriver* èn preschentads en l'illustraziun 4. Suenter 4 onns instrucziun d'englais han anc 16 pertschient da las scolaras e dals scolars da la 2. classa dal stgalim secundar I cumpetenzas dal nivel A1. Bundant la mesadad scriva englais sin il nivel A2 (51 pertschient), entant che 33 pertschient han almain il nivel B1.

Illustraziun 4: Scriver: repartiziun da las scolaras e dals scolars sin ils nivels NEC en general e tenor tip da scola

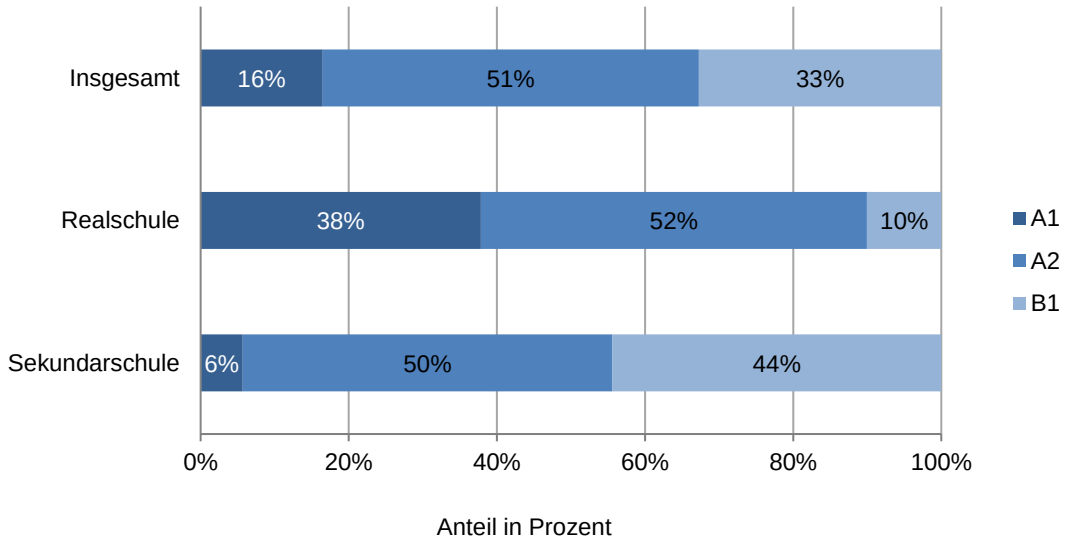

La maioritad da las scolaras e dals scolars da la scola reala e da la scola secundara scrivan englais sin il nivel A2 (scola reala 52 pertschient, scola secundara 50 pertschient). En la scola reala appartegnan circa 38 pertschient da las scolaras e dals scolars al nivel A1, en la scola secundara èn quai var 6 pertschient. Ma i dat er scolaras realas e scolars reals cun cumpetenzas fitg bunas en englais: Circa 10 pertschient han cumpetenzas che correspundan almain al nivel B1. En la scola secundara è la quota sin quest nivel passa quatter giadas pli gronda: 44 pertschient cuntanschan almain il nivel B1.

En *discurrer* ha la maioritad da las scolaras e dals scolars (62 pertschient) cumpetenzas sin il nivel A2 (illustraziun 5). Var 23 pertschient discurran englais almain sin il nivel B1.

Illustraziun 5: Discurrer: repartiziun da las scolaras e dals scolars sin ils nivels NEC en general e tenor tip da scola

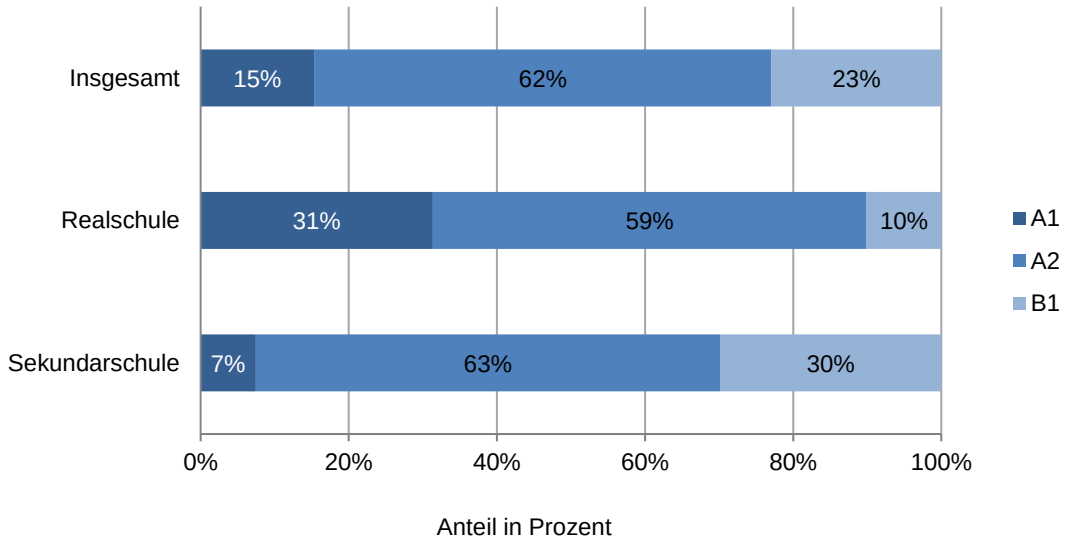

La repartiziun sin ils dus tips da scola mussa che circa 31 pertschient da las scolaras realas e dals scolars reals han en discurrer cumpetenzas dal nivel A1, tar las scolaras secundaras ed ils scolars secundars èn quai var 7 pertschient. In zic dapli che la mesadad da las scolaras e dals scolars da la scola reala sco er da la scola secundara cuntanscha cumpetenzas dal nivel A2. Circa 10 pertschient da las scolaras e dals scolars da la scola reala cuntanschan en discurrer cumpetenzas d'almain il nivel B1. En la scola secundara cuntanschan 30 pertschient en discurrer cumpetenzas d'almain il nivel B1.

Perquai ch'i na dat naginas descripziuns en la NEC per la *grammatica* vegnan quests resultats preschentads[18] en lur relaziun cun las descripziuns da las cumpetenzas (illustraziun 6). Circa 36 pertschient da las scolaras e dals scolars cuntanschan il nivel da cumpetenza II, ulteriurs 43 pertschient il nivel III. Singulas scolaras e singuls scolars appartegnan al nivel I (4 pertschient). Il nivel IV vegn cuntanschì da var 15 pertschient ed il nivel V da circa 2 pertschient da las scolaras e dals scolars.

La repartiziun sin ils tips da scola mussa puspè las cleras differenzas tranter ils dus tips da scola. En la scola reala na surpassa la maioritad da las scolaras e dals scolars betg il nivel II (nivel I: 11 pertschient, nivel II: 69 pertschient). Il nivel III vegn cuntanschì da var 19 pertschient. Circa 1 pertschient cuntanscha cumpetenzas en grammatica dal nivel IV, nagina scolara e nagin scolar percunter na cuntanscha il pli aut nivel V. En la scola secundara cuntanschan tut las scolaras e tut ils scolars almain cumpetenzas grammaticalas dal nivel II. Cumpetenzas che correspundan exactamain al nivel II han 20 pertschient da las scolaras secundaras e dals scolars secundars. La maioritad ha cumpetenzas dal nivel III (56 pertschient). Il dus nivels ils pli auts vegnan

[18] Kompetenzen und Aufgabenbeispiele Englisch, Bereiche Hören, Lesen, Grammatik, Sprechen und Schreiben, Informationen für Lehrpersonen und Eltern, Institut für Bildungsevaluation, 25 da settember 2017

cuntanschids da var 24 pertschient da las scolaras e dals scolars (nivel IV: 22 pertschient, nivel V: 2 pertschient).

Illustraziun 6: Grammatica: repartiziun da las scolaras e dals scolars sin ils tschintg nivels da las descripziuns da las cumpetenzas en general e tenor tip da scola

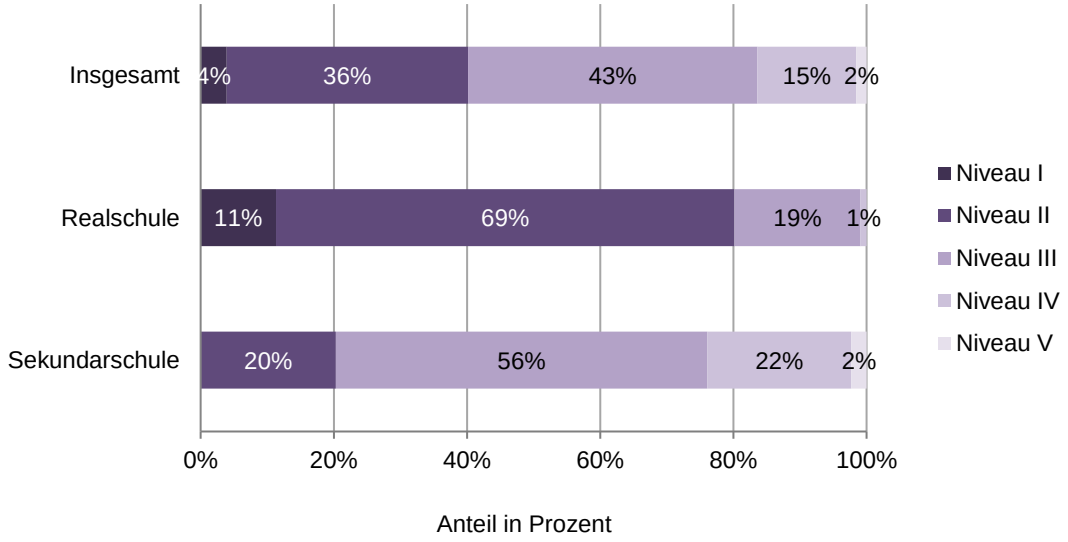

5.2 Cumpetenzas en englais en cumparegliaziun cun las pretensiuns dal plan d'instrucziun

En la tabella 12 vegn mussada la repartiziun da las scolaras e dals scolars suenter 4 onns instrucziun d'englais sin las directivas dal Plan d'instrucziun dal Grischun concernent il tadlar e chapir e concernent la chapientscha da texts.

En il Plan d'instrucziun dal chantun Grischun[19] èsi fixà che las scolaras ed ils scolars duain cuntanscher suenter 4 onns instrucziun d'englais (fin da la 2. classa dal stgalim secundar I) il nivel A2.1 fin A2.2 en *tadlar e chapir*. Sco ch'ils resultats da quests dus tips da scola mussan, sa chatta la maioritad da las scolaras e dals scolars sin il nivel A2 (41 pertschient) e sin il nivel B1 (28 pertschient). Sch'ins bitta in'egliada sin ils singuls tips da scola, sa mussan però cleras differenzas:

- En la scola reala appartegnan 38 pertschient almain al nivel A2. Quai vul dir che bundant 60 pertschient n'han anc betg surpassà las cumpetenzas dal nivel A1.
- En la scola secundara han 84 pertschient da las scolaras e dals scolars almain cumpetenzas dal nivel A2. 16 pertschient cuntanschan percunter pir il nivel A1.

[19] Plan d'instrucziun "Englais sco segunda lingua estra en las scolas popularas grischunas", uffizi per la scola populara ed il sport, avrigl 2012, pagina 6.

Tabella 12: Tadlar e chapir e chapientscha da texts: cumpetenzas en cumpa-regliaziun cun las pretensiuns en il Plan d'instrucziun dal chantun Grischun (fin da la 2. classa dal stgalim secundar I)

	Stgalim secundar I	Tadlar e chapir	Chapientscha da texts
Plan d'instrucziun dal chantun Grischun	1. classa	A1.2 – A2.1	A1.2 – A2.1
	2. classa	A2.1 – A2.2	A2.1 – A2.2
	3. classa	A2.2 – B1.2	A2.2 – B1.2
Resultats en tut	nivel A1	31%	35%
	nivel A2	41%	36%
	nivel B1	28%	29%
Resultats da la scola reala	nivel A1	62%	70%
	nivel A2	31%	25%
	nivel B1	7%	5%
Resultats da la scola secundara	nivel A1	16%	18%
	nivel A2	46%	41%
	nivel B1	38%	41%

Per la *chapientscha da texts* valan en il plan d'instrucziun las medemas directivas sco per tadlar e chapir. Ils resultats dals dus tips da scola mussan che la maioritad da las scolaras e dals scolars ha a la fin da la 2. classa dal stgalim secundar I cumpetenzas almain dal nivel A2 (nivel A2 36 pertschient; nivel B1 29 pertschient). Tranter ils dus tips da scola sa mussan però puspè cleras differenzas.

- En la scola reala cuntanschan circa 30 pertschient da las scolaras e dals scolars almain il nivel A2. Cun var 70 pertschient na cuntanschan dapli che la mesadad da las scolaras e dals scolars betg las cumpetenzas previsas dal nivel A2 fin la fin da la 2. classa dal stgalim secundar I.
- En la scola secundara han bundant 80 pertschient da las scolaras e dals scolars cumpetenzas che correspundan al nivel A2 u B1. Stgars 20 pertschient han percunter cumpetenzas pli bassas che spetgà.

En la tabella 13 vegn mussada la repartiziun da las scolaras e dals scolars suenter 4 onns sin las directivas dal Plan d'instrucziun dal Grischun concernent il discurrer ed il scriver.

Tenor il Plan d'instrucziun dal chantun Grischun duessan las scolaras ed ils scolars avair a la fin da la 2. classa dal stgalim secundar I cumpetenzas en *discurrer* tranter il nivel A2.1 ed A2.2. Sco ch'ils resultats mussan generalmain en la tabella 13, han passa 80 pertschient da las scolaras e dals scolars cumpetenzas dal nivel A2 u pli aut ed adempleschan uschia las directivas dal plan d'instrucziun. Circa 15 pertschient da las scolaras e dals scolars cuntanschan mo cumpetenzas da discurrer dal nivel A1.

Il sguard sin ils singuls tips da scola mussa tar las cumpetenzas da discurrer differenzas ch'èn in zic pli pitschnas tranter ils tips da scola che en tadlar e chapir ed en chapientscha da texts.

- En la scola reala na cuntanschan circa 31 pertschient da las scolaras e dals scolars betg las cumpetenzas dal nivel A2 prendidas en mira.
- En la scola secundara na cuntanschan var 7 pertschient betg las cumpetenzas dal nivel A2 prendidas en mira.

Tabella 13: Discurrer e scriver: cumpetenzas en cumparegliaziun cun las pretensiuns en il Plan d'instrucziun dal chantun Grischun (fin da la 2. classa dal stgalim secundar I)

	Stgalim secundar I	Discurrer	Scriver
Plan d'instrucziun dal chantun Grischun	1. classa	A1.2 – A2.1	A1.2
	2. classa	A2.1 – A2.2	A1.2 – A2.1
	3. classa	A2.2 – B1.2	A2.1 – B1.1
Resultats en tut	nivel A1	15%	16%
	nivel A2	62%	51%
	nivel B1	23%	33%
Resultats da la scola reala	nivel A1	31%	38%
	nivel A2	59%	52%
	nivel B1	10%	10%
Resultats da la scola secundara	nivel A1	7%	6%
	nivel A2	63%	50%
	nivel B1	30%	44%

Las directivas dal plan d'instrucziun per il *scriver* èn in zic pli bassas che per las autras trais cumpetenzas. A la fin da la 2. classa dal stgalim secundar I duain las scolaras ed ils scolars avair en scriver cumpetenzas dal nivel A1.2 fin nivel A2.1. Perquai che la determinaziun dals standards[20] applitgà permetta mo cumparegliaziuns cun ils nivels internaziunals A1, A2 e.u.v., n'èsi betg pussaivel da cumparegliar ils resultats da l'eruida dal stadi d'emprender directamain cun las directivas dal plan d'instrucziun. Concernent il scriver mussan ils resultats dals dus tips da scola che er dapli che 80 pertschient da las scolaras e dals scolars cuntanschan cumpetenzas almain dal nivel A2. Bundant 30 pertschient han schizunt cumpetenzas dal nivel B1 u pli aut. Ils 16 pertschient restants appartegnan al nivel A1. Quantas scolaras e quants scolars che fan part da quests 16 pertschient che n'adempleschan betg las directivas dal plan d'instrucziun na po betg vegnir giuditgà.

[20] Sin plaun internaziunal vegnan purschidas descripziuns uffizialas mo per ils nivels A1 fin C1. Correspundentamain vegnan determinads ils cunfins tranter dus nivels. En Svizra vegn per part fatga ina differenziaziun entaifer in nivel linguistic che vegn er chattada en il Plan d'instrucziun dal chantun Grischun. Per nivels sco A1.2 u A2.1 na datti en la NEC però naginas descripziuns uffizialas. En il rom da la determinaziun dals standards èsi perquai vegnì renunzià da far in'attribuziun correspundenta dals resultats. Pervia da quai n'èsi betg pussaivel da giuditgar – sco che quai è il cas en scriver –, sche las directivas dal plan d'instrucziun èn ademplidas sur ils cunfins dad A1 ed A2 ora.

Il sguard sin ils singuls tips da scola mussa las suandantas differenzas:

- En la scola reala cuntanschan circa 38 pertschient da las scolaras e dals scolars cumpetenzas dal nivel A1 e circa 62 pertschient cumpetenzas almain dal nivel A2.
- En la scola secundara èn quai var 6 pertschient che han cumpetenzas dal nivel A1, entant che passa 90 pertschient han cumpetenzas almain dal nivel A2.

En *tadlar e chapir* cuntanschan stgars 70 pertschient da las scolaras e dals scolars a la fin da la 2. classa dal stgalim secundar I cumpetenzas d'almain il nivel A2, en *chapientscha da texts* 65 pertschient. I existan però cleras differenzas tranter ils dus tips da scola. En la scola secundara ha cun passa 80 pertschient la gronda maioritad las cumpetenzas pretendidas dal plan d'instrucziun. En la scola reala han en tadlar e chapir 38 pertschient, en chapientscha da texts 30 pertschient da las scolaras e dals scolars las cumpetenzas previsas. En *discurrer* ed en *scriver* cuntanschan stgars 85 da las scolaras e dals scolars las cumpetenzas prescrittas dal plan d'instrucziun. Er tar las cumpetenzas productivas datti cleras differenzas tranter quests dus tips da scola. En la scola secundara adempleschan mintgamai sur 90 pertschient las pretensiuns dal plan d'instrucziun, en la scola reala èn quai 69 pertschient en discurrer ed almain 62 pertschient en scriver. En tuts dus tips da scola ed en tuts quatter champs da cumpetenza appartegnan scolaras e scolars al nivel B1 e surpassan uschia las pretensiuns. En correspundenza cun las pretensiuns dals dus tips da scola è questa quota pli auta en la scola secundara che en la scola reala.

5.3 Cumpetenzas en englais da las scolaras e dals scolars cun finamiras d'emprender adattadas

Scolaras e scolars cun finamiras d'emprender adattadas (Pin-c) en il rom englais èn er sa participads a l'eruida dal stadi d'emprender. Tut en tut sa chattan 103 da questas scolaras e da quests scolars en l'emprova da controlla. Quai correspunda ad ina quota da 7 pertschient (scola reala n = 98, scola secundara n = 5).

En l'illustraziun 7 èn preschentads ils resultats da questas scolaras e da quests scolars concernent ils nivels NEC per ils champs tadlar e chapir, chapientscha da texts, discurrer e scriver.

Illustraziun 7: Tadlar e chapir, chapientscha da texts, discurrer e scriver: repartiziun da las scolaras e dals scolars cun finamiras da l'instrucziun adattadas (Pin-c) en il rom englais sin ils nivels NEC

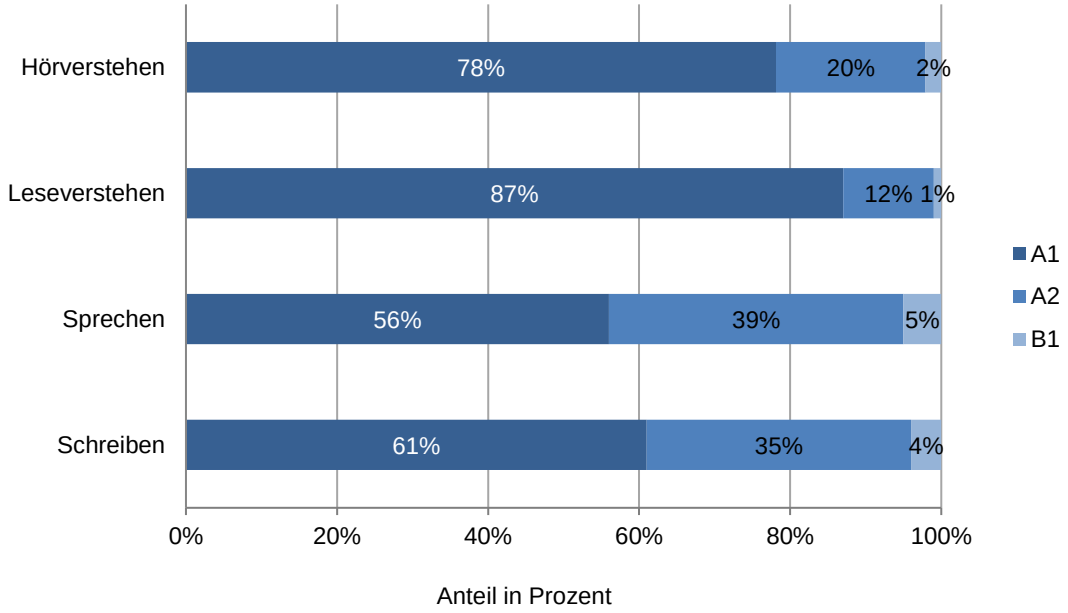

Ils resultats da questas scolaras e da quests scolars èn en tadlar e chapir ed en chapientscha da texts per gronda part sin nivel A1. I dat però in pèr che cuntanschan il nivel A2 u schizunt il nivel B1. En discurrer ed en scriver appartegna er dapli che la mesadad al nivel A1. Ma mintgamai var 40 pertschient cuntanschan il nivel A2 u schizunt il nivel B1.

Illustraziun 8: Grammatica: repartiziun da las scolaras e dals scolars cun finamiras da l'instrucziun adattadas (Pin-c) en il rom englais sin ils tschintg nivels da las descripziuns da las cumpetenzas.

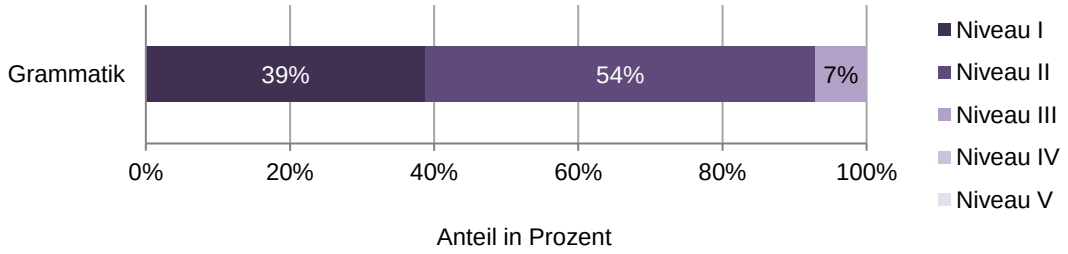

En grammatica arriva bundant la mesadad a cumpetenzas dal stgalim II. Il stgalim da cumpetenza I vegn cuntanschì da circa 39 pertschient ed il stgalim III da var 7 pertschient (illustraziun 8).

La cumparegliaziun da las pretensiuns dal plan d'instrucziun cun las cumpetenzas da las scolaras e dals scolars che han in basegn spezial da promoziun mussa ch'i dat en mintga champ da cumpetenza scolaras e scolars che adempleschan las pretensiuns dal plan d'instrucziun e schizunt singulas e singuls che surpassan

questas pretensiuns. La pli gronda è questa quota en discurrer, la pli pitschna en chapientscha da texts (tabella 14). Ultra da quai datti otg scolaras e scolars che adempleschan las pretensiuns dal plan d'instrucziun en tut ils quatter champs. Trais da questas scolaras e scolars frequentan ina scola secundara, tschintg ina scola reala.

Tabella 14: Scolaras e scolars cun Pin-c: cumpetenzas en cumparegliaziun cun las pretensiuns en il Plan d'instrucziun dal chantun Grischun (fin da la 2. classa dal stgalim secundar I)

	Plan d'instrucziun da la 2. classa dal stgalim secundar I	Nivels NEC	Quota da las scolaras e dals scolars cun Pin-c
Tadlar e chapir	A2.1 – A2.2	nivel A1	78
		nivel A2	20
		nivel B1	2
Chapientscha da texts	A2.1 – A2.2	nivel A1	87
		nivel A2	12
		nivel B1	1
Discurrer	A2.1 – A2.2	nivel A1	56
		nivel A2	39
		nivel B1	5
Scriver	A1.2 – A2.1	nivel A1	61
		nivel A2	35
		nivel B1	4

Las scolaras ed ils scolars cun finamiras da l'instrucziun adattadas (Pin-c) en il rom englais sa repartan tar tut las cumpetenzas sin ils nivels A1 ed A2. Dapli che la mesadad da questas scolaras e da quests scolars cuntanschan il nivel A1. I dat però er singulas scolaras e singuls scolars che disponan da cumpetenzas dal nivel B1 e pli aut. Las pretensiuns dal plan d'instrucziun adempleschan – tut tenor il champ – mo paucas da questas scolaras e mo paucs da quests scolars (chapientscha da texts) u stgars la mesadad (discurrer). Da domadus tips da scola adempleschan singulas scolaras e singuls scolars che han in basegn spezial da promoziun, las pretensiuns dal plan d'instrucziun en tut ils quatter champs da cumpetenza.

5.4 L'impurtanza da la regiun linguistica

Cun las datas qua avant maun èsi vegnì examinà, sche la regiun linguistica ed uschia la versiun dal plan d'instrucziun (per scolas tudestgas, rumantschas e talianas) han in connex cun las cumpetenzas en englais a la fin da la 2. classa dal stgalim secundar I. Ils resultats da l'analisa da regressiun vegnan preschentads en la tabella 15 per ils tschintg champs da cumpetenza.

En l'emprima lingia da la tabella 15 èn inditgadas las constantas per ils tschintg champs da cumpetenza. Questa cifra correspunda a la valur media sin la scala da cumpetenza cun la valur media *M* = 800 e la divergenza da standard *SD* = 60 (cf. alinea 4.4), e però mintgamai per ina *matta* en la *scola reala*, da la quala l'*emprima lingua* correspunda a la lingua d'instrucziun, *da la quala la derivanza sociala* è dischavantagiusa e la quala frequenta la scola en la *regiun linguistica* tudestga. En tadlar e chapir importa la constanta per exempel circa 798 puncts. En discurrer importa la constanta stgars 4 puncts, per quai che la scala tanscha en discurrer mo dad 1 fin 7 puncts.

En las suandantas lingias èn inditgads mintgamai las caracteristicas da declerazíun ed ils coeffizients correspundents. En quest connex sa tracti da coeffizients da regressiun betg standardisads che mussan quant gronds ch'ils effects da las caracteristicas da declerazíun èn sut la supposiziun che tut las autras caracteristicas da declerazíun vegnian tegnidas constantas. Las stailas vi dals coeffizients infurmeschan davart la dumonda, sche las differenzas èn resultadas mo casualmain u sch'ellas èn statisticamain signifitgantas (cf. part 4.4).

La lingia 2 cuntegna l'effect dal tip da scola che importa per exempel en il champ dal tadlar e chapir circa 59 puncts. Quai signifitga ch'in scolar da la scola secundara cuntanscha 59 puncts dapli sin la scala da cumpetenza ch'in scolar da la scola reala (cun la medema schlattaina, cun la medema emprima lingua, cun la medema derivanza sociala e cun la medema regiun linguistica). En tadlar e chapir cuntanschan mats var 2 puncts damain che mattas. Quai correspunda ad in effect senza impurtanza che n'è statisticamain betg signifitgant. Scolaras e scolars, dals quals l'emprima lingua n'è betg la lingua d'instrucziun cuntanschan bundant 12 puncts dapli che scolaras e scolars, dals quals l'emprima lingua è la lingua d'instrucziun. Scolaras e scolars da relaziuns privilegiadas socioeconomicamain cuntanschan bundant 8 puncts dapli che talas e tals da relaziuns dischavantagiusas.

Suenter ils coeffizients per las caracteristicas individualas suondan ils resultats tar las regiuns linguisticas. Las scolaras ed ils scolars da la regiun linguistica rumantscha cuntanschan en ils tschintg champs da cumpetenza valurs medias fitg sumegliantas a quellas da la regiun da lingua tudestga. Las differenzas n'èn trasora betg signifitgantas statisticamain. Las scolaras ed ils scolars da la regiun linguistica taliana cuntanschan valurs medias ch'èn in zic pli bassas che talas da la regiun da lingua tudestga. En quest connex è però mo la differenza per il champ tadlar e chapir statisticamain signifitganta.

La differenza en tadlar e chapir tranter las scolaras ed ils scolars da la regiun linguistica tudestga e da la regiun linguistica taliana da stgars 30 puncts correspunda ad ina fermezza da l'effect da *d* = 0.51. Quest effect po vegnir giuditgà sco mesaun. El correspunda circa a l'augment da quai che vegn emprendì durant 1 onn da scola sin il stgalim secundar I (Bayer & Moser, 2016, p. 47).

Tabella 15: Model per declerar las cumpetenzas en englais

	Tadlar e chapir	Chapientscha da texts	Discurrer	Scriver	Grammatica
Effects fixs	*coeffizient*	*coeffizient*	*coeffizient*	*coeffizient*	*coeffizient*
Constanta	798.46***	795.56***	3.81***	796.17***	794.88***
Tip da scola: scola secundara	58.59***	66.98***	1.26***	59.22***	71.62***
Schlattaina: mat	-1.97	-4.22	-0.16	–16.33***	–9.61***
Emprima lingua: da lingua estra	12.08***	12.21***	0.34***	11.50***	15.99***
Derivanza sociala: privilegià	8.06**	8.16**	0.23**	7.08**	8.05***
Regiun linguistica: rumantsch	-3.99	4.32	-0.08	1.91	-1.66
Regiun linguistica: talian	–29.74**	-14.41	-0.31	-14.61	-9.79
Effects variabels	*varianza*	*varianza*	*varianza*	*varianza*	*varianza*
Varianza tranter las classas	337.67***	315.91***	0.33***	661.68***	321.64***
Varianza entaifer las classas	2002.50	1983.38	1.72	1784.77	1668.87

*$p < .05$, **$p < .01$, ***$p < .001$

En las ultimas duas lingias da la tabella 15 è preschentada la varianza da las cumpetenzas, dividida tenor classas e tenor scolaras e scolars. La varianza entaifer las classas è cleramain pli gronda che la varianza tranter las classas. Quest resultat correspunda a la constataziun usitada: Las prestaziuns entaifer ina classa divergeschan pli fitg che las prestaziuns tranter las classas.

5.5 L'impurtanza da caracteristicas individualas

L'impurtanza da caracteristicas individualas po er vegnir legida en la tabella 15. Ina influenza statisticamain signifitganta suror tut ils champs da cumpetenza han la derivanza sociala e l'emprima lingua. Scolaras e scolars da famiglias privilegiadas cuntanschan en tut ils tschintg champs valurs pli autas che scolaras e scolars da famiglias dischavantagiadas. La differenza tranter las duas gruppas importa var 8 puncts sin la scala da cumpetenza e 0.23 puncts sin la scala dal discurrer.

Scolaras e scolars da lingua estra cuntanschan megliers resultats en tut ils tschintg champs che scolaras e scolars cun l'emprima lingua che correspunda a la lingua d'instrucziun. La differenza tranter las duas gruppas importa circa 12 puncts, en grammatica schizunt 16 puncts sin la scala da cumpetenza e 0.34 puncts sin la scala dal discurrer. En cas da las scolaras e dals scolars da lingua estra sa tracti tant da scolaras e scolars che derivan da famiglias immigradas sco er da scolaras e scolars che na derivan betg da famiglias immigradas, che han ina lingua chantunala sco emprima lingua (per exempel rumantsch), ma che frequentan l'instrucziun en in'autra lingua chantunala (per exempel tudestg).

Ina impurtanza statisticamain signifitganta per las cumpetenzas en englais ha er la schlattaina, però mo en scriver ed en grammatica. Ils mats han en scriver en media var 16 puncts, en grammatica en media var 10 puncts damain che las mattas.

Ultra da quai sa mussa – sco gia preschentà en il chapitel precendent – l'impurtanza dal tip da scola per las cumpetenzas en englais: Scolaras e scolars da la scola secundara cuntanschan en media en tut ils champs cumpetenzas cleramain pli autas.

5.6 L'impurtanza da l'immersiun

Ina part da las scolaras e dals scolars cun tudestg sco emprima lingua ha frequentà la scola primara en la regiun linguistica rumantscha. Questas scolaras e quests scolars èn s'acquistads en moda immersiva il rumantsch sco segunda lingua. Ma i n'è betg enconuschent, en tge furma che la segunda lingua è vegnida acquistada fin a l'entrada en scola.

Ils resultats da l'analisa da regressiun per examinar il connex tranter las cumpetenzas en englais da scolaras e scolars da lingua tudestga e la regiun linguistica respectivamain la versiun dal plan d'instrucziun en la scola primara èn cuntegnids en la tabella 16. Cumparegliadas en vegnidas las cumpetenzas en englais da n = 745 scolaras e scolars cun tudestg sco emprima lingua ch'èn vegnids instruids en la scola primara tenor la versiun dal plan d'instrucziun per scolas tudestgas cun las cumpetenzas en englais da n = 51 scolaras e scolars cun tudestg sco emprima lingua ch'èn vegnids instruids en la scola primara tenor la versiun dal plan d'instrucziun per scolas rumantschas.

Tabella 16: Impurtanza da l'immersiun tar scolaras e scolars cun tudestg sco emprima lingua che han frequentà la scola primara en la regiun linguistica rumantscha

	Tadlar e chapir	Chapientscha da texts	Discurrer	Scriver	Grammatica
Effects fixs	*coeffizient*	*coeffizient*	*coeffizient*	*coeffizient*	*coeffizient*
Constanta	797.11***	793.80***	3.77***	793.93***	791.70***
Tip da scola: scola secundara	60.14***	65.63***	1.19***	59.26***	73.42***
Schlattaina: mats	1.71	-0.99	-0.09	–14.91***	-7.29
Derivanza sociala: privilegià	8.45**	6.85*	0.22*	7.75*	9.40**
Regiun linguistica: rumantsch	-9.77	4.38	-0.11	-9.77	-2.66
Effects variabels	*varianza*	*varianza*	*varianza*	*varianza*	*varianza*
Varianza tranter las classas	267.51***	230.80***	0.20***	503.10***	319.06***
Varianza entaifer las classas	1983.19	2012.50	1.73	1691.27	1621.98

*p < .05, **p < .01, ***p < .001

Las cifras en la tabella 16 ston vegnir legidas sco quellas en la tabella 15. La constanta en l'emprima lingia correspunda mintgamai a la media d'ina *matta* da lingua

tudestga en la *scola reala*, da la quala la *derivanza sociala* è dischavantagiusa e la quala frequenta la scola en la *regiun linguistica* tudestga.

En la lingia 5 è cuntegnì l'effect da la regiun linguistica rumantscha respectivamain da la versiun dal plan d'instrucziun per scolas rumantschas en la scola primara. Quest effect è marginal e statisticamain betg signifitgant. Las differenzas tranter las duas gruppas da lingua tudestga n'èn betg impurtantas. Ils resultats mussan che la frequentaziun da la scola primara en in territori linguistic rumantsch per scolaras e scolars da lingua tudestga na chaschuna betg cumpetenzas en englais pli pitschnas.

5.7 L'impurtanza da l'instrucziun immersiva

Ina part da las scolaras e dals scolars ha frequentà la scola primara en scolas bilinguas. Questas scolaras e quests scolars èn s'acquistads ina da duas linguas chantunalas sco emprima lingua ed ina sco segunda lingua. Ma i n'è betg enconuschent, en tge furma che la segunda lingua è vegnida acquistada fin a l'entrada en scola.

Ils resultats da l'analisa da regressiun per examinar il connex tranter las cumpetenzas en englais da scolaras e scolars d'ina scola monolingua e d'ina scola bilingua èn cuntegnids en la tabella 17. Cumparegliadas en vegnidas las cumpetenzas en englais da *n* = 1327 scolaras e scolars en scolas monolinguas cun las cumpetenzas en englais da *n* = 61 scolaras e scolars en scolas bilinguas.

Tabella 17: Impurtanza da l'instrucziun immersiva en ina scola primara bilingua

	Tadlar	Leger	Discurrer	Scriver	Grammatica
Effects fixs	*coeffizient*	*coeffizient*	*coeffizient*	*coeffizient*	*coeffizient*
Constanta	794.78***	794.72***	3.74***	794.56***	793.16***
Tip da scola: scola secundara	58.17***	66.85***	1.25***	58.99***	71.46***
Schlattaina: mat	-1.76	-3.79	-0.15	–16.01***	–9.44***
Emprima lingua: da lingua estra	11.90**	12.60***	0.34***	11.64***	15.90***
Derivanza sociala: privilegià	7.46**	7.94**	0.22**	6.86**	7.82**
Scola primara bilingua	7.56	16.10	0.56	21.33*	11.79
Effects variabels	*varianza*	*varianza*	*varianza*	*varianza*	*varianza*
Varianza tranter las classas	397.00***	339.18***	0.31***	630.81***	321.43***
Varianza entaifer las classas	1998.89	1985.58	1.72	1785.38	1666.91

*$p < .05$, **$p < .01$, ***$p < .001$

Las cifras en la tabella 17 ston vegnir legidas sco quellas en la tabella 15. La constanta en l'emprima lingia correspunda mintgamai a la media d'ina *matta* en la *scola reala*, da la quala l'*emprima lingua* correspunda a la lingua d'instrucziun, da la quala la *derivanza sociala* è dischavantagiusa e la quala frequenta la scola en ina *scola monolingua*.

En la lingia 6 è cuntegnì l'effect da la scola bilingua. Quest effect è tendenzialmain positiv, statisticamain signifitgant però mo per las cumpetenzas en scriver. Ils resultats mussan che la frequentaziun da la scola primara en ina scola bilingua effectuescha tendenzialmain meglras cumpetenzas en englais.

5.8 L'impurtanza da la grondezza da la classa e da l'instrucziun da pliras classas

Perquai ch'il Grischun è in chantun cun ina gronda surfatscha che ha bleras vischnancas pitschnas ch'èn per part lunsch davent ina da l'autra vegnan manadas er sin il stgalim secundar I bleras scolas cun classas pitschnas ed il rom englais vegn per part instruì il medem mument en pliras classas (instrucziun da pliras classas). La tabella 18 dat ina survista dal dumber da classas cun 10 u main scolaras e scolars respectivamain cun dapli che 10 scolaras e scolars sco er, sche l'englais vegn instruì en questas classas mo en ina classa u il medem mument en pliras classas.

Tabella 18: Survista da la grondezza da las classas e da l'instrucziun d'ina classa singula vs. l'instrucziun da pliras classas

	Dumber da classas cun 10 u main scolaras e scolars (classas pitschnas)	Dumber da classas cun dapli che 10 scolaras e scolars (classas grondas)
Instrucziun d'englais en ina classa (IIC)	34	70
Instrucziun d'englais en pliras classas (IPC)	26	5

Ils resultats da l'analisa da regressiun per examinar il connex tranter las cumpetenzas en englais e la grondezza da la classa respectivamain il tip da l'instrucziun d'englais èn cuntegnids en la tabella 19.

Tabella 19: L'impurtanza da la grondezza da la classa e da l'instrucziun da pliras classas

	Tadlar	Leger	Discurrer	Scriver	Grammatica
Effects fixs	*coeffizient*	*coeffizient*	*coeffizient*	*coeffizient*	*coeffizient*
Constanta	793.76***	793.57***	3.81***	795.75***	795.70***
Tip da scola: scola secundara	59.26***	68.89***	1.19***	59.36***	70.53***
Schlattaina: mat	-1.93	-4.12	-0.15	–16.19***	–9.46***
Emprima lingua: da lingua estra	11.97**	12.56***	–0.34***	11.49***	15.63***
Derivanza sociala: privilegià	7.40**	7.78**	0.23**	6.91**	7.86**
Classas pitschnas cun IPC	5.16	6.46	-0.04	-2.43	-7.60
Classas pitschnas cun IIC	2.95	6.07	-0.22	1.77	-2.27
Classas grondas cun IPC	-1.05	-9.67	0.32	-8.66	-11.71
Effects variabels	*varianza*	*varianza*	*varianza*	*varianza*	*varianza*
Varianza tranter las classas	419.22***	325.59***	0.33***	670.54***	320.73***
Varianza entaifer las classas	1998.28	1984.98	1.72	1787.56	1669.57

*$p < .05$, **$p < .01$, ***$p < .001$

Las cifras en la tabella 19 ston vegnir legidas sco quellas en la tabella 15. La constanta en l'emprima lingia correspunda mintgamai a la media d'ina *matta* en la *scola reala*, da la quala l'*emprima lingua* correspunda a la lingua d'instrucziun, da la quala la *derivanza sociala* è dischavantagiusa e la quala frequenta l'instrucziun d'englais en ina *classa gronda cun instrucziun d'englais en ina classa*.

En la lingia 6 è cuntegnì l'effect da las classas pitschnas cun instrucziun da pliras classas, en la lingia 7 l'effect da classas pitschnas cun instrucziun en ina classa ed en la lingia 8 l'effect da classas grondas cun instrucziun en ina classa. Tut ils effects n'èn statisticamain betg signifitgants e fitg pitschens. Las differenzas tranter las trais gruppas (classas pitschnas cun IPC, classas pitschnas cun IIC e classas grondas cun IPC) e mintgamai las classas grondas cun instrucziun en ina classa n'èn betg impurtantas. Frequentar l'instrucziun d'englais en ina classa cun diesch u main scolaras e scolars u en ina classa cun dapli che diesch scolaras e scolars respectivamain sco instrucziun en ina classa u sco instrucziun da pliras classas n'ha ina influenza ni positiva ni negativa sin las tschintg cumpetenzas examinadas.

6 Facit

6.1 Resumaziun

Cumpetenzas en englais en cumparegliaziun cun las pretensiuns dal plan d'instrucziun
Suenter 4 onns instrucziun d'englais adempleschan tranter 65 ed 84 pertschient da las scolaras e dals scolars las cumpetenzas prescrittas en il plan d'instrucziun (tabella 20).

Tabella 20: Adempliment da las prescripziuns dal plan d'instrucziun suenter 4 onns instrucziun d'englais

	Tadlar e chapir	Chapientscha da texts	Discurrer	Scriver
Prescripziuns dal plan d'instrucziun per la fin da la 2. classa dal stgalim secundar I	A2.1 – A2.2	A2.1 – A2.2	A2.1 – A2.2	A1.2 – A2.1
En tut	69%	65%	85%	84%
Scola reala	38%	30%	69%	62%
Scola secundara	84%	82%	93%	94%

En tadlar e chapir cuntanschan 69 pertschient cumpetenzas almain dal nivel A2, en chapientscha da texts 65 pertschient. En quest connex sa mussan cleras differenzas tranter las scolaras ed ils scolars dals dus tips da scola. En la *scola secundara* han 84 pertschient las cumpetenzas en tadlar e chapir ed 82 pertschient las cumpetenzas en chapientscha da texts ch'èn prescrittas dal plan d'instrucziun. En la *scola reala* han en tadlar e chapir 38 pertschient, en chapientscha da texts 30 pertschient ed uschia cleramain main che la mesadad da las scolaras e dals scolars las cumpetenzas prescrittas dal plan d'instrucziun.

En discurrer cuntanschan 85 pertschient ed en scriver 84 pertschient da las scolaras e dals scolars las cumpetenzas spetgadas dal plan d'instrucziun ch'èn en discurrer almain sin il nivel A2.1 ed en scriver almain sin il nivel A1.2. Las differenzas tranter las scolaras ed ils scolars dals dus tips da scola èn pli pitschnas che en tadlar e chapir ed en chapientscha da texts, dentant anc adina grondas: En la *scola secundara* han 93 pertschient las cumpetenzas en discurrer e 94 pertschient las cumpetenzas en scriver ch'èn prescrittas dal plan d'instrucziun. En la scola reala cuntanschan var dus terzs da las scolaras e dals scolars las cumpetenzas prescrittas dal plan d'instrucziun. En discurrer èn quai 69 pertschient, en scriver 62 pertschient.

Bain na cuntanschan betg tut las scolaras ed ils scolars las directivas dal plan d'instrucziun en englais. Ma i dat er ina part da las scolaras e dals scolars che cuntanschan en tut ils quatter champs cumpetenzas almain dal nivel B1 e che surpassan pia las pretensiuns fixadas en il plan d'instrucziun. Questa quota importa 28 pertschient en tadlar e chapir, 29 pertschient en chapientscha da texts, 33 pertschient en scriver e 23 pertschient en discurrer. En correspundenza cun las

pretensiuns dals dus tips da scola èn questas quotas mintgamai pli autas en la scola secundara che en la scola reala.

Cumpetenzas en englais da scolaras e scolars che han in basegn spezial da promoziun

La maioritad da las scolaras e dals scolars che han in basegn spezial da promoziun (Pin-c) arriva en tadlar e chapir, en chapientscha da texts, en scriver ed en discurrer sin il nivel A1 e n'ademplescha betg las pretensiuns dal plan d'instrucziun. Ma i dat er singulas scolaras e singuls scolars che han cumpetenzas dal nivel A2 u dal nivel B1 e che adempleschan u surpassan uschia las pretensiuns dal plan d'instrucziun. Il pli tgunsch vegnan cuntanschidas las pretensiuns dal plan d'instrucziun en discurrer (var 50 pertschient), mo darar en chapientscha da texts. Singulas scolaras e singuls scolars che han in basegn spezial da promoziun adempleschan las pretensiuns dal plan d'instrucziun en tut ils quatter champs da cumpetenza.

L'impurtanza da la regiun linguistica

La regiun linguistica respectivamain las versiuns dal plan d'instrucziun per scolas tudestgas, rumantschas u talianas èn d'ina impurtanza subordinada per las cumpetenzas en englais a la fin da la 2. classa dal stgalim secundar I.

Las valurs medias da las scolaras e dals scolars da la regiun linguistica rumantscha na sa differenzieschan quasi betg (ed en moda statisticamain betg signifitganta) da las valurs medias da las scolaras e dals scolars da la regiun linguistica tudestga.

Las scolaras ed ils scolars da la regiun taliana cuntanschan valurs medias ch'èn levamain pli bassas che talas da la regiun tudestga. Ina differenza statisticamain signifitganta po però vegnir cumprovada mo per il champ dal tadlar e chapir. Questa differenza da stgars 30 puncts sin la scala da cumpetenza correspunda ad ina fermezza da l'effect da d = 0.51. Quest effect po vegnir valità sco mesaun e correspunda circa a l'augment da quai che vegn emprendì en l'instrucziun d'englais durant 1 onn da scola sin il stgalim secundar I (Bayer & Moser, 2016, p. 47).

L'impurtanza da caracteristicas individualas

La schlattaina, la derivanza sociala e l'emprima lingua han in connex cun las cumpetenzas en englais. Ils mats cuntanschan tendenzialmain mendras cumpetenzas en englais che las mattas. En scriver (16 puncts) ed en grammatica (10 puncts) èn las differenzas statisticamain signifitgantas.

Scolaras e scolars da famiglias privilegiadas cuntanschan en tut ils champs da cumpetenza cumpetenzas ch'èn statisticamain signifitgantamain meglras che scolaras e scolars da famiglias dischavantagiadas. Las differenzas tranter questas duas gruppas importan mintgamai circa 8 puncts.

Las scolaras ed ils scolars da lingua estra (scolaras e scolars che derivan da famiglias immigradas e scolaras e scolars, dals quals l'emprima lingua è ina lingua chantunala ma che han frequentà l'instrucziun en in'autra lingua chantunala) cuntanschan en tut ils champs da cumpetenza resultats ch'èn statisticamain signifitgantamain megliers che quels da scolaras e scolars, dals quals l'emprima lingua correspunda a la lingua d'instrucziun. La differenza importa tranter 12 e 16 puncts sin la scala da cumpetenza.

L'impurtanza da l'immersiun
Scolaras e scolars cun tudestg sco emprima lingua che frequentan la scola primara en la regiun linguistica rumantscha s'acquistan la segunda lingua en moda immersiva. La plurilinguitad en la scola primara n'ha betg in connex cun las cumpetenzas en englais a la fin da la 2. classa dal stgalim secundar I. Las differenzas tranter las duas gruppas da lingua tudestga (cun e senza immersiun) n'èn statisticamain betg signifitgantas.

L'impurtanza da l'instrucziun immersiva
Er scolaras e scolars da scolas bilinguas s'acquistan la segunda lingua en moda immersiva. La frequentaziun d'ina scola primara bilingua ha tendenzialmain in connex cun las cumpetenzas en englais a la fin da la 2. classa dal stgalim secundar I. Las scolaras ed ils scolars che frequentan ina scola bilingua, cuntanschan tendenzialmain ed en scriver cumpetenzas en englais ch'èn statisticamain signifitgantamain meglras.

L'impurtanza da la grondezza da la classa e da l'instrucziun da pliras classas
Las cumpetenzas en englais a la fin da la 2. classa dal stgalim secundar I n'han betg in connex cun la grondezza da la classa e cun il gener da l'instrucziun (instrucziun en ina classa vs. instrucziun da pliras classas).

6.2 Discussiun

Cuntanschì per gronda part las finamiras
Sin basa dals resultats qua avant maun po la realisaziun dal project "Introducziun da l'englais sco segunda lingua estra" en la scola populara dal chantun Grischun, ch'è vegnida terminada l'onn da scola 2016/17, vegnir designada sco curunada da success. La maioritad da las scolaras e dals scolars ademplescha las prescripziuns dal plan d'instrucziun. Cun giuditgar ils resultats ch'èn differents tut tenor il champ da cumpetenza ston vegnir resguardads dus aspects: Primo èn las prescripziuns dal plan d'instrucziun en tadlar e chapir, en chapientscha da texts ed en discurrer pli pretensiusas che en scriver. E secundo datti en tut ils champs da cumpetenza er scolaras e scolars che surpassan las prescripziuns dal plan d'instrucziun.

Tut en tut èn ils resultats congruents cun tals d'auters studis en Svizra, tenor ils quals las scolaras ed ils scolars na cuntanschan (anc) betg las finamiras dal plan d'instrucziun ed ina part da las scolaras e dals scolars surpassa las finamiras (Bayer & Moser, 2016; Peyer et al., 2016). Da cumparegliar las quotas procentualas tranter ils studis na fiss però betg raschunaivel per dus motivs. Per l'ina mancan en ils studis savens indicaziuns precisas davart l'emprova da controlla e davart il proceder metodic, co ch'in giudicament da las cumpetenzas è sa furmà sin basa dals resultats da test. Per l'autra sa differenziescha cunzunt il dumber da las lecziuns per l'instrucziun da linguas estras fin al mument che la retschertga è vegnida fatga.

La fermezza dal studi qua avant maun per il chantun Grischun vegn senza dubi constituida da l'emprova da controlla voluminusa che correspunda quasi ad ina retschertga cumpletta. Pervia da quai pon ils resultats vegnir generalisads. Ina fermezza sa chatta er en il giudicament da las cumpetenzas sin basa da la Norma europeica communabla per las linguas. In zic main performants èn ils resultats en

discurrer, perquai che las cumpetenzas n'èn betg vegnidas giuditgadas en moda cumplettamain independenta, mabain da las persunas d'instrucziun.

Plurilinguitad sco schanza
L'effect da la plurilinguitad en il chantun Grischun è quel ch'ina part dals uffants vegn confruntada baud cun ina segunda lingua e crescha si en moda bilingua. Uffants dals intschess rumantschs emprendan rumantsch e tudestg per regla en in context natiral, san questas linguas per regla uschè bain ch'els pon suandar l'instrucziun en tuttas duas linguas e cuntanschan medem bunas cumpetenzas en englais sco scolaras e scolars che vegnan confruntads pir en scola cun ina segunda lingua. L'acquisiziun da la bilinguitad tempriva u d'uffant sa fa valair.

Er las scolaras ed ils scolars che frequentan ina scola bilingua, profitan da l'immersiun e da la plurilinguitad. Ellas ed els s'acquistan er ina segunda lingua naziunala en in context immersiv, san questa lingua per regla uschè bain ch'els pon suandar l'instrucziun en tuttas duas linguas e cuntanschan tendenzialmain meglras cumpetenzas en englais che scolaras e scolars che frequentan ina scola primara monolingua.

Che la plurilinguitad è ina schanza vegn sustegnì d'in ulteriur resultat. Er en il studi qua avant maun èsi sa mussà che cun la schlattaina, cun la derivanza sociala e cun l'emprima lingua po vegnir declerada ina gronda part da las differenzas tar las prestaziuns. Mattas ed uffants da famiglias che han ina situaziun famigliara privilegiada cuntanschan quasi en tut ils champs da cumpetenza megliers resultats che mats ed uffants cun relaziuns famigliaras dischavantagiusas. Las scolaras ed ils scolars da lingua estra cuntanschan en tut ils tschintg champs da cumpetenza resultats ch'èn statisticamain signifitgantamain megliers che quels da scolaras e scolars, dals quals l'emprima lingua correspunda a la lingua d'instrucziun. En correspundenza cun il studi DESI en Germania (Klieme, 2006), ma cuntrari al studi en il chantun Argovia (Bayer & Moser, 2016) poi vegnir constatà che las scolaras ed ils scolars da lingua estra emprendan pli facilmain englais en il chantun Grischun pluriling che las scolaras ed ils scolars en auters chantuns.

Instrucziun da linguas estras en pliras linguas a partir da la scola primara
En Svizra datti actualmain ina viva discussiun davart l'instrucziun da linguas estras. En plirs chantuns vegni pretendì da spustar l'instrucziun d'ina segunda lingua estra sin il stgalim secundar I, tranter auter cun la motivaziun, che las scolaras ed ils scolars sajan surdumandads cun duas linguas estras en la scola primara e che l'instrucziun da linguas estras sin il stgalim secundar I haja in effect pli grond che sin il stgalim primar. Per respunder en moda metodicamain netta dumondas davart il resultat da l'instrucziun da linguas estras sin il stgalim primar e sin il stgalim secundar I stuess vegnir fatg in experiment. Questa metoda na po savens betg vegnir applitgada en la pratica da scola. Ils resultats concernent las cumpetenzas en englais da las scolaras e dals scolars da lingua tudestga en la regiun linguistica rumantscha ed ils resultats da las scolaras e dals scolars che han frequentà ina scola primara bilingua mussan bain che las resalvas areguard l'esser surdumandà cun emprender duas linguas estras en la scola primara èn nunmotivadas. A la medema conclusiun arriva er il rapport dal Danish Clearing House (Dyssegaard et. al., 2015).

7 Litteratura

Baker, C. & Prys Jones, S. (1998). *Encyclopedia of Bilingualism and Bilingual Education.* Clevedon: Multilingual Matters.

Bayer, N. & Moser, U. (2016). *Evaluation der Englischkompetenzen im Kanton Aargau. Englischkompetenzen auf der Primarstufe und auf der Sekundarstufe I. Schlussbericht zuhanden des Departements Bildung, Kultur und Sport des Kantons Aargau.* Turitg: Institut für Bildungsevaluation.

Becker-Mrotzek, M. & Böttcher, I. (2011). *Schreibkompetenzen entwickeln und beurteilen.* Berlin: Cornelsen.

Bezzola, D. (2015). *Die Situation der Rätoromanischen Sprache in Graubünden, Schweiz* (disponibel sut http://www.liarumantscha.ch/).

Birnbaum, A. (1968). Test scores, sufficient statistics, and the information structures of tests. En F. M. Lord & M. R. Novick (ed.), *Statistical theories of mental test scores* (pp. 425-435). Reading, MA, USA: Addison-Wesley.

CDEP (2004). *Instrucziun da linguas en la scola obligatorica: Strategia da la CDEP e plan da lavur per la coordinaziun sin nivel naziunal.* Conferenza svizra da las directuras e dals directurs chantunals da l'educaziun publica.

CDEP (2007). *Cunvegna interchantunala davart l'armonisaziun da la scola obligatorica (concordat HarmoS)*. Conferenza svizra dals directurs chantunals da l'educaziun publica.

CDEP (2011). *Cumpetenzas da basa per las linguas estras. Standards da furmaziun naziunals.* Conferenza svizra dals directurs chantunals da l'educaziun publica.

Cito (2009). *Manual for Relating Language Examination to the Common European Framework of References for Languages: learning, teaching, assessment. Section I: Cito variation of the Bookmark method* (disponibel sut http://www.coe.int/lang).

Cizek, G. J. & Bunch, M. B. (2007). *Standard setting: A guide to establishing and evaluating performance standards on tests.* Thousand Oaks, CA: Sage.

Cizek, G.J. (2001). (Ed.). *Setting Performance Standards. Concepts, Methods, and Perspectives.* Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences.* Hilldale, NJ: Erlbaum.

Coray, R. (2009). *Rätoromanische Sprachbiographien Sprache, Identität und Ideologie in Romanischbünden.* Rapport final. Program naziunal da perscrutaziun PNP 56. Plurilinguitad e cumpetenza linguistica en Svizra.

de Ayala, R. J. (2009). *The theory and practice of item response theory.* New York, NY, USA: Guildford Press.

Denzler, S. & Wolter, S. C. (2015). Zwei Fremdsprachen auf der Primarstufe – das sagt die Forschung. *Bildung Schweiz,* 12, 18–19.

Duanli, Y., von Davier, A. A. & Lewis, C. (2014). *Computerized Multistage Testing: Theory and Applications.* Boca Raton: Chapman & Hall/CRC Statistics in the Social and Behavioral Sciences.

Dyssegaard, C. B., Egeberg, J. de H., Sommersel, H. B., Steenberg, K., & Vestergaard, S. (2015). *A systematic review of the impact of multiple language teaching, prior language experience and acquisition order on student's language proficiency in primary and secondary school.* Copenhagen: Danish Clearinghouse for Educational Research, Department of Education, Aarhus University.

Gregori, G. P., Gross, M. & Todisco, V. (2011). Schule und Mehrsprachigkeit im Kanton Graubünden. *Bündner Monatsblatt: Zeitschrift für Bündner Geschichte, Landeskunde und Baukultur*. 1, 3-34.

Grünert, M. (2009). Die Minderheitensprachen in der Verwaltung des dreisprachigen Kantons Graubünden. *Hieronymus 2009 (1),* 16-24.

Kiefer, T., Robitzsch, A., & Wu, M. (2017). *TAM: Test analysis modules* (versiun 1.99999-31) [software]. Consultà sut https://cran.r-project.org/package=TAM.

Klieme, E. (2006). *Zusammenfassung zentraler Ergebnisse der DESI-Studie.* Frankfurt am Main: Deutsches Institut für Internationale Pädagogische Forschung.

Lambelet, A. & Berthele, R. (2014). *Alter und schulisches Fremdsprachenlernen. Stand der Forschung*. Friburg: Institut da plurilinguitad.

Lia rumantscha (1998). Die Sprachgeographie Romanischbündens. *Babylonia, 3/98*, 7–8.

Lüdi, G. & Werlen, I. (2005). *Eidgenössische Volkszählung 2000.* Neuchâtel: Uffizi federal da statistica.

Meisel, J. M. (2004). The Bilingual Child. En T. K. Bhatia & W. C. Ritchie (ed.). *The Handbook of Bilingualism* (S. 91-113). Malden, Oxford, Carlton: Blackwell Publishing Ltd.

Moser, U. (2009). Test. En Andresen, S., Casale, R., Gabriel, T., Horlacher, R., Larcher Klee, S. & Oelkers, J. (ed.). *Handwörterbuch Erziehungswissenschaften* (S.866-880). Weinheim e Basilea: Beltz.

Nickerson, R. S. (2000). Null Hypothesis Significance Testing: A Review on an Old and Continuing Controversy. *Psychological Methods 5(2)*, 241–301.

Nussbaumer, M. & Sieber, P. (1994). Texte analysieren mit dem Zürcher Textanalyseraster. En P. Sieber (ed.). *Sprachfähigkeiten – besser als ihr Ruf und nötiger denn je! Ergebnisse aus einem Forschungsprojekt* (p. 141–186). Aarau: Sauerländer.

Penner, Z. (2003). *Neue Wege der sprachlichen Frühförderung von Migrantenkindern.* Berg: Kon-Lab GmbH.

Peyer, E., Andexlinger, M., Kofler, K. & Lenz, P. (2016). *Projekt Fremdsprachen-evaluation BKZ Schlussbericht zu den Sprachkompetenztests.* Institut da plurilinguitad da l'Universitad e da la Scola auta da pedagogia da Friburg.

Pfenninger, S. E. (2014). The literacy factor in the optimal age discussion: a five-year longitudinal study. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, doi: 10.1080/13670050. 2014.972334

R Core Team (2016). *R: A language and environment for statistical computing* [Software]. Vienna: R Foundation for Statistical Computing. Consultà sut https://cran.r-project.org

Rasch, G. (1960). *Probabilistic models for some intelligence and attainment tests.* Kopenhagen: Danmarks Paedagogiske Institut.

Rauch, D. (2007). Mehrsprachigkeit und Fremdsprachenerwerb. *dipf informiert, 11*, 8-11.

Raudenbush, S. W. & Bryk, A. S. (2002). *Hierarchical Linear Models. Application and Data Analysis Methods.* Thousand Oaks: Sage.

Rost, J. (2004). *Lehrbuch Testtheorie – Testkonstruktion*. Berna: Huber.

Simmen, D. (2015). Zweisprachige Schulen in Graubünden. *Bündner Schulblatt, avrigl 2015/2*, 4-5.

Singleton, D. & Ryan, L. (2004). *Language Acquisition: The Age Factor.* Clevedon: Multilingual Matters Ltd.

Solèr, C. (2008). Spracherhaltung Rätoromanisch – die Quadratur des Kreises? Sprachliche und aussersprachliche Aspekte. *Ladinia, XXXII*, 129–145.

Steidinger, P. & Marques Pereira, M. (2016). *Entwicklungen im Fach Englisch auf der Sekundarstufe I nach der Einführung des Englischunterrichts an der Primarschule des Kantons Thurgau*. Schlussbericht der Evaluation. Forschungsbericht Nr. 13. Scola auta da pedagogia da Turgovia, Kreuzlingen.

Van der Linden, W. J. & Hambleton, R. K. (1997). *Handbook of Modern Item Response Theory.* New York: Springer.

Weigle, S. C. (2002). *Assessing Writing.* Cambridge: Cambridge University Press.

Weskamp, R. (2007). *Mehrsprachigkeit: Sprachevolution, kognitive Sprachverarbeitung und schulischer Fremdspracherwerb.* Braunschweig: Bildungshaus Schulbuchverlage.

Wu, M. L., Adams, R. J., Wilson, M. R., & Haldane, S. A. (2007). *ACER ConQuest Version 2.0: Generalised item response modelling software manual.* Melbourne: Australian Council for Educational Research.